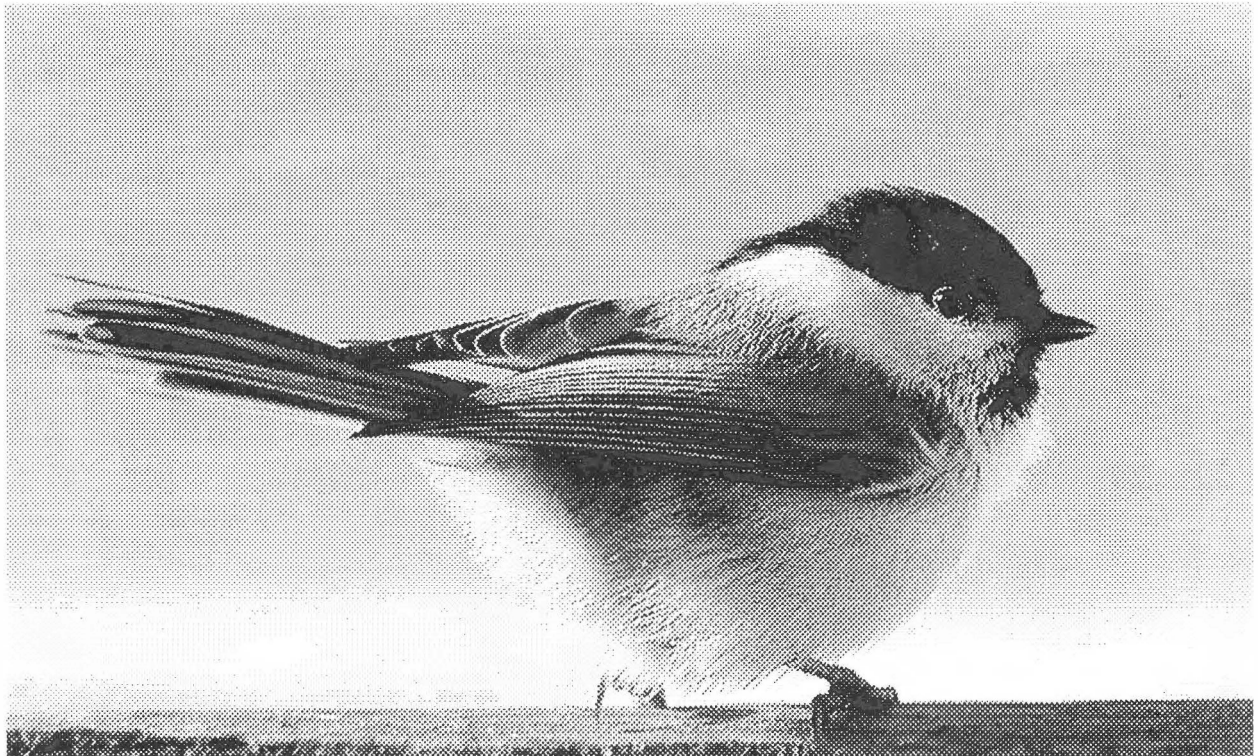

BUSKSKVETTEN

Nr. 4 * 2002 * 18. årgang

GRANMEIS

REDAKSJONELT:

REDAKTØR: Jens Erik Nygård **OPPLAG:** 300
Brinken 19 **ABONNEMENT:** kr. 75,- pr. år
3400 Lier
Epost : jenygard@online.no

Stoff til Buskskvetten sendes fortrinnsvis direkte til redaktøren. Manuskripter bør leveres via epost eller på diskett. Stoff som er skrevet på data behøver ikke å ha ferdig layout. Styret i NOF - Buskerud fungerer som redaksjonsmedarbeidere, og kan brukes som kontaktpersoner.

ANNONSEPRISER:

1/1 side kr 500,- for 1 innrykk, kr 2000,- pr år
½ side kr 250,- for 1 innrykk, kr 1000,- pr år
¼ side kr 125,- for 1 innrykk, kr 500,- pr år

NESTE NUMMER AV BUSKSKVETTEN KOMMER CA 25. APRIL
FRIST FOR INNSENDING AV STOFF: 1. MARS

NOF AVD. BUSKERUDS STYRE 2002

Leder /redaktør :	Jens Erik Nygård	D.O. I.I.	jenygar@online.no
Nestleder:	Tonny Andersen		tonnyan@online.no
Kasserer:	Terje Bakken	Øvre Eiker I.I	terje.bakken@senswave.com
1. styremedlem	Torkild Jensen	D.O. I.I.	torkild@stud.ntnu.no
2. styremedlem:	Jan Mjåland	D.O. I.I	jan.mjaaland@primrose.no
Varamedlem	Erland Tollefsen	D.O. I.I	ertollef@online.no
Revisor:	Per Øistein Klunderud	Øvre Eiker I.I.	
Valgkomite:	Ole Edv. Bakken	Øvre Eiker I.I.	

KONTINGENT :

Direktemedlemmer senior : kr. 75,- pr. år
junior : kr. 50,- pr. år
støttemedlem : kr. 30,- pr. år (mottar ikke Buskskvetten)
Lokallagskontingent : kr. 70,- pr. betalende medlem registrert 1.10 i år.

Granmeisen på forsiden er fotografert av Jens Erik Nygård

Innhold :

Leder		side 91
Fiskumvannet - årsrapport 2001	Bjørn Tore Bollerud og Jostein Bakke	side 92
Sjøfuglovervåkningen i Steinsfjorden og Tyrifjorden i 2002	Bjørn Harald Larsen, Viggo Ree m.fl.	side 102
Siste nytt fra Buskerud		side 111
Vintererla i Buskerud - Artsrapport nr. 1	Steinar Stueflotten	side 112
Innkalling til årsmøte i NOF Buskerud		side 115

Leder :

Dette er min siste lederartikkel. Jeg har vært leder av fylkesavdelingen i 4 år og går av på årsmøtet i april. Da jeg overtok var det fordi det på årsmøtet ikke forelå noe forslag til ny leder. Jeg var interessert i redaksjonsarbeidet og tok ledervervet i tillegg.

Når jeg nå går av, står det neppe folk i kø for å overta. Fylkesavdelingen kan igjen være i krise. Det må bli opp til medlemmene å løse den.

I Buskerud er all aktivitet, unntatt utgivelsen av et tidsskrift lagt til lokallagene. Lokallagene er ikke i noen krise, de klarer seg bra. Så hvorfor trenger vi fylkesavdelingen ?

Vi er knyttet til Norsk Ornitologisk Forening, og NOF har en organisasjonsstruktur som forutsetter et nettverk av fylkesavdelinger og lokallag. NOF Buskerud ble i sin tid opprettet etter ønske fra NOF sentralt. Gjennom å ha en fylkesavdeling og et tidsskrift har Buskerud-ornitologene fylt sin plass i NOF. Gjennom fylkesavdelingen er vi blitt representert i NOFs landsstyre og på årsmøter. Vi er med på å påvirke det som skjer i fugle-Norge.

Fylkesavdelingen har vært viktig for å koordinere innsatsen i lokale og nasjonale prosjekter. Den tar også i mot en del henvendelser fra instanser utenfor NOF. Vi blir forespurt om uttalelser i saker som angår fuglevern, og selv om mye går direkte videre til medlemmene, så er det viktig å ha en grei adresse for slike henvendelser.

Alt i alt er det mange gode grunner til å opprettholde fylkesavdelingen i Buskerud. Arbeidet som leder eller styremedlem i NOF Buskerud medfører ikke noen stor arbeidsbyrde, men gir et interessant innblikk i hva som foregår i fugle-Norge. Jeg oppfordrer medlemmene til å ta vel i mot valgkomiteen når den tar kontakt for å besette postene i det nye styret.

Takk for meg !

Jens Erik Nygård.

Redaktørens spalte :

Du sitter nå med Buskskvetten nr. 4-2002 i hendene. Den er som nr. 3 sterkt forsinket. Det har vært vanskeligere å få inn stoff i det siste. Skrivelysten ser ut til å være på et lavmål og bladet domineres av de tunge rapportene. Disse er viktige og bør komme ut, men det er lite stoff som gjenspeiler aktiviteten i lokallagene.

Det koster å ha et tidsskrift på papir i Buskerud. Bladet koster praktisk talt ingenting å lage, det er trykking og distribusjon som koster og det er en minimumskostnad for et slikt blad på ca. 20 000 kr. i året, som det er nesten umulig å komme under, uansett antall nummere, antall sider og format. Trykkeprisen har vært nokså konstant. Prisen pr. side øker når vi reduserer antall sider. Forsendelseskostnadene har økt i det siste, og koster oss ca. kr. 4 pr. blad sendt til medlemmene. Dette forutsetter 4 utgivelser i året. Dropper vi C-postavtalen og sender ut bare to nummere, så øker prisen 10 eller 20 kr. avhengig av sideantall. For 10 kr. får du sendt et temmelig tynt blad.

Fylkesavdelingen har ingen egne midler. For å kunne lage og sende ut Buskskvetten må vi "ta" penger fra lokallagene. Vi er bare ca. 250 i Buskerud som kan dele på kostnadene. Når viljen til å bruke penger er liten og entusiasmen for bladet er liten, så er det heller ikke svært inspirerende å være redaktør.

Det har ofte vært nevnt å bruke Internett som en nesten kostnadsfri publiseringsmulighet. Jeg synes det er svært fristende, men frykter for at det er bare en liten del av medlemmene som vil dra nytte av tilbudet. Resten vil kanskje savne en påminnelse om at de medlemmer av et lokallag.

Dette er en sak som bør få sin endelige avgjørelse på neste årsmøte. Papir eller web ? Det som blir resultatet bør vi stille oss bak alle mann og bidra til å gjøre så godt som mulig. Det er derfor en mulighet for at dette er den siste papirutgaven av Buskskvetten. Hvis ikke, kommer neste nummer ut rett etter årsmøtet i april.

Redaktøren.

Fiskumvannet - årsrapport 2001

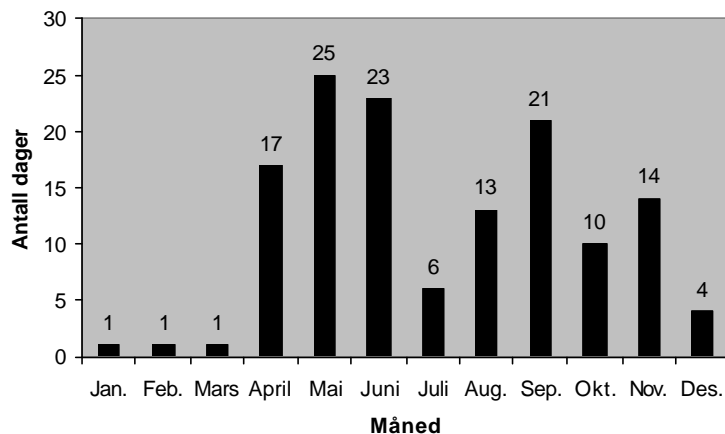
av

Bjørn Tore Bollerud og Jostein Bakke

Antallet fuglearter som ble registrert ved Fiskumvannet i 2001 var 156. Et høydepunkt i fugleåret ved Fiskumvannet ble en observasjon av **svarterne** den 10. juni. Det var første gang på seks år at denne flotte og sjeldne fuglen gjestet lokaliteten. Et par andre høydepunkter var to observasjoner av **kvartbekkasin** i slutten av april, og en serie med registreringer av **dobbelbekkasin** i mai. Begge artene var tidligere faste trekkgjester ved Fiskumvannet, men har de senere årene vært et sjeldent syn. For øvrig må fremheves en observasjon av polarsisik ved tårnet i november, vinterfunn av både myrhauk og jordugle, og en observasjon av trelerke i april.

Observasjonsvirksomheten ved Fiskumvann

Det totale antallet registreringsdager ved Fiskumvannet dette året var 135. Dager med loggførte besøk på observasjonstårnet, hvor det også ble gjort fugleregistreringer, regnes som registreringsdag. Det var størst aktivitet under trekktidene på våren og høsten. I mai, juni og september ble tårnet besøkt nesten daglig. Også utenom høysesongen var det tidvis høy aktivitet.

Figur 1: Fordeling av registreringsdager ved Fiskumvannet i 2001 på årets måneder

De klart mest aktive fuglekikkerne ved Fiskumvannet i 2001, var fetterne Jan Trygve og Bjørn Tore Bollerud. De to hadde hhv. 80 og 34 loggførte besøk på tårnet. For øvrig var det en gruppe på 10 personer som hadde mellom 5 og 15 besøk i løpet av året. Som Bollerud & Bollerud var flesteparten (6) bosatt i Øvre Eiker. De øvrige kom fra Kongsberg (1), Modum (1) og Nedre Buskerud for øvrig (2).

Tårngruppa

Også i 2001 hadde NOF Øvre Eiker lokallag ei tårngruppe med ansvar for vedlikehold på observasjonstårnet ved Fiskumvannet. Leder var Jan Trygve Bollerud, og gruppa bestod av fem medlemmer. Det ble gjennomført en vårrengjøring på tårnet den 7. april, og gruppa stod sentralt under foreningens ryddeaksjon ved Fiskumvannet den 7. mai. Storflommen den forutgående høsten dannet bakteppe for aksjonen.

Vær og naturforhold

Vinteren 2000/2001 var tilnærmedesvis av det gode, gamle merket. Det var mellom 50 og 100 cm snø på det meste, og flere kuldeperioder. Spesielt kaldt var det i begynnelsen av februar. Om morgenen den 5. februar ble det målt -25°C eller kaldere flere steder i Fiskum. Dette var det laveste som var målt på mange år. Vinteren holdt stand til godt ut i april. I andre halvdel av mars var det kaldt og vinterlig, og ved påsketider kom et betydelig snøfall. Rundt 50 cm med snø lavet ned i løpet av bare noen timer en ettermiddag.

Innbyggerne i kommunen fikk en smak av vår i begynnelsen av mars. Våren kom imidlertid med full tyngde først i første halvdel av mai. Etter at isen forsvant på Fiskumvannet i løpet av den første uka, ble det nesten sommerlig. Det var temperaturer på over 20°C , og solfylt.

Fra sommeren må fremheves en hetebølge i begynnelsen av juli, da det i ei uke eller to var temperaturer på rundt 30°C . I tillegg skal tas med at det senere på sommeren, nærmere bestemt den 16. august, kom et uvær utenom det vanlige. Uværet var hovedoppslag i Drammens Tidende den påfølgende dagen:

“Et uvær ingen har sett maken til på år og dag raste over Drammens-distriktet i går ettermiddag og kveld. Gater var oversvømmet av vann, store trær knakk som fyrstikker og takstein flagret i det voldsomme uværet. Bare et under gjorde at ingen ble alvorlig skadet.”

Fra høsten kan nevnes at oktober ble ualminnelig varm. Det skal visstnok være den varmeste oktobermåneden som er målt i Sør-Norge! Vinteren kom tilbake i slutten av november, med et lite snøfall. Et tynt snølag dekket marka fram til jul, da det kom et mer betydelig snøfall. Isen la seg igjen på Fiskumvannet rundt 10. desember.

Jakt og fiske ved Fiskumvannet

Det ble drevet både jakt og fiske ved Fiskumvannet i 2001. På våren foregikk gjeddefiske på myrene rundt tårnet, og i hvert fall én gang ble det observert bruk av lyster, et forbudt fangstredskap. I tillegg foregikk det fiske fra båt ved sivet. I ett tilfelle ble det observert fiske inne på selve myra mellom tårnet og riksveien. Gjedefisket på myrene og fisket langs sivet var utvilsomt et forstyrrende moment for fuglene.

Det ble registrert jakt i andre halvdel av august og i begynnelsen av september. Jakten foregikk på jordene på nordsiden av jernbanen, på jordet mellom Flesakertangen og Måsnesmyra og i landskapet ved Fiskum gamle kirke. Det ble ikke rapportert om overtredelser, men jakten må sies å være en stressfaktor for fugler på trekk.

Artsomtaler

Storlom *Gavia arctica*

Påtruffet regelmessig fra 2. til 12. mai. I tillegg ble en storlom registrert den 25. juni. Det høyeste antallet individer som ble notert var 2, den 4. mai.

Dvergdykker *Tachybaptus ruficollis*

Registrert jevnlig i perioden 15. september - 23. oktober (BTB, JTB, mfl.). En ad. og 2 juv. observert på Dørja, like ved tårnet, den 29. september (AO). Trioen ble fotografert, og bildene vist på et medlemsmøte i NOF Øvre Eiker den 5. november. Ut over observasjonen den 29. september var det tale om enkeltindivider.

Toppdykker *Podiceps cristatus*

Karakterart for Fiskumvannet naturreservat. Påtruffet regelmessig fra 25. april til 1. november. Anslagsvis 3-4 kull så dagens lys på lokaliteten i 2001 (SOS)*. På det meste ble 8 juv. fugler observert. En toppdykker på reir ble observert så sent som 17. juli!

Horndykker *Podiceps auritus*

Registrert to ganger på våren, nærmere bestemt 3. mai (JTB) og 7. mai (JTB, MS og ITS). Under høsttrekket ble arten registrert tre ganger. Registreringene ble foretatt 27. august (JTB og MS), 2. oktober (BTB, JTB og ITS) og 14. oktober (BTB).

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Påtruffet fire ganger mellom 29. april og 17. mai, og dessuten 5. september og 3. oktober. Det ble notert 8 eksemplarer den 10. mai, og ca. 30 den 5. september.

Gråhegre *Ardea cinerea*

Registrert jevnlig i perioden 22. april - 1. november. I tillegg ble ett individ observert den 9. desember (BTB og JTB). Den 28. april ble det registrert 7+ individer.

Knoppsvane *Cygnus olor*

En karakterart for lokaliteten. Påtruffet regelmessig fra 8. april og ut året. Den siste registreringen ble foretatt 5.

desember. Ett par hekket og fikk fram 5 unger. Med hensyn til konsentrasjoner, ble 10 eksemplarer notert den 18. mai.

Sangsvane *Cygnus cygnus*

Registrert jevnlig fra årsskiftet og fram til 12. mai, og fra 27. august og ut året. I første periode var det 25 individer på det meste. I periode nr. to ble 2-4 individer registrert frem til 18. oktober, og senere opptil 22. Årets siste registrering ble foretatt den 18. desember.

Kortnebbgås *Anser brachyrhynchus*

På våren registrert jevnlig fra 20. april til 10. mai. Opptil 300-400 gjess ble påtruffet i løpet av én dag, men som oftest var det bare tale om mindre antall. Under høsttrekket ble arten registrert jevnlig fra 23. til 29. september. Det foreligger dessuten en registrering fra 14. oktober. Ca. 1200 eksemplarer, fordelt på tre flokker, ble observert 23. september.

Grågås *Anser anser*

Påtruffet regelmessig fra 17. april til 24. mai, og sporadisk mellom 13. september og 28. oktober. De høyeste antallene med individer som ble oppgitt var 70-80 den 29. april, og 80 den 25. september.

Kanadagås *Branta canadensis*

Registrert jevnlig i periodene 9. april - 13. juni og 24. september - 26. november. Med hensyn til antall eksemplarer, ble 12 notert den 20. april, og 17 den 3. oktober.

Hvitkinngås *Branta leucopsis*

Ett individ observert ved Lerberg ved Hokksund den 31. mai (JLH). Observasjonen ble gjort tidlig om morgenen. Fuglen stod ute på et jorde.

Gravand *Tadorna tadorna*

Det foreligger to observasjoner fra 2001. Den første ble gjort 18. mai, og dette dreide seg om en hannfugl (Ola og Sven Olav Nordsteien fra NOF Orkla lokallag). Observasjon nr. to ble gjort 3. oktober (JS). I dette tilfellet var det tale om 2 eksemplarer.

Brunnakke *Anas penelope*

På våren påtruffet regelmessig fra 25. april til 18. mai. Det høyeste antallet som ble notert var 5, den 26. april. Under høsttrekket påtruffet regelmessig fra 13. august til 13. november. Den største konsentrasjonen fra denne perioden var 15, den 5. september.

Krikkand *Anas crecca*

På våren registrert jevnlig i perioden 10. april - 2. juni. Det ble notert ca. 70 eksemplarer 3. mai. Under høsttrekket registrert jevnlig i perioden 15. august - 12. november.

Stokkand *Anas platyrhynchos*

Karakterart i Fiskumvannet naturreservat. Registrert jevnlig fra 8. april og ut året. Den siste registreringen ble

foretatt 5. desember. Når det gjelder hekking, ble en hunn og 10 unger observert den 12. juni, og det er notert to kull den 10. juli. Den største konsentrasjonen som ble oppgitt på våren var 90+ den 22. april, og på høsten 50+ den 4. november.

Stjertand *Anas acuta*

Observert to ganger i 2001, begge på våren. Det var tale om 3 individer den 29. april og 6 individer (3 par) den 3. mai.

Knekkand *Anas querquedula*

En hann og en hunn påtruffet 7. og 13. mai.

Skjeand *Anas clyptea*

Et par hanner og en hunn fugl observert 29. og 30. april. I tillegg ble en hunn observert den 19. september.

Toppand *Aythya fuligula*

Et fast innslag på lokaliteten. Påtruffet regelmessig fra 8. april og ut året. Siste observasjon ble gjort 5. desember. De største konsentrasjonene som ble oppgitt var ca. 60 individer 2. mai, og 40+ den 5. desember.

Bergand *Aythya marila*

På våren observert 15., 16. og 17. mai. Det var hhv. tale om ett par, to par og 2 eksemplarer. Under høsttrekket påtruffet jevnlig i perioden 3. oktober - 13. november. På det meste ble 7 eksemplarer observert.

Svartand *Melanitta nigra*

Bare én registrering foreligger fra 2001. Denne ble foretatt den 23. oktober, og det dreide seg om 3 individer (JTB og MS).

Sjørre *Melanitta fusca*

Ett par observert den 15. mai (BTB og AO) og 4 eksemplarer den 17. mai (JLH og JTB). Begge ganger var det tale om fugler som rastet. Sjørre er ikke noe vanlig syn ved Fiskumvannet. Forrige observasjon ble gjort høsten 1998, og de siste før det igjen våren 1998 og våren 1995. Fra før 1995 er det kjent bare fire observasjoner av arten fra lokaliteten.

Kvinand *Bucephala clangula*

Et fast innslag på Fiskumvannet. Registrert jevnlig fra 7. april og ut året. Den siste registreringen ble foretatt 18. desember. Opptil 76 individer ble sett på én gang. Øvre Eiker: En hunn med 5 unger påtruffet i Spørensetertjern i Jungertraktene.

Siland *Mergus serrator*

På våren påtruffet regelmessig i perioden 10. - 30. mai. I hvert fall i to av tilfellene ble det registrert par. Under høsttrekket påtruffet regelmessig i perioden 15. august - 16. september. Det høyeste antallet individer som ble oppgitt var 48, den 31. august (Per Jan Hagevik fra NOF avd. Hedmark).

Laksand *Mergus merganser*

På våren observert jevnlig i perioden 20. april - 17. mai. Det var 12 eksemplarer på det meste. I andre halvår observert regelmessig i periodene 5. - 24. september og 9. november - 5. desember. Den største konsentrasjonen talte 48 eksemplarer. For øvrig ble 23 juv. fugler og én hunn fugl observert den 16. august.

Vepsevåk *Pernis apivorus*

Observert én gang på våren, nærmere bestemt den 29. april, og tre ganger senere på året. Sistnevnte observasjoner ble gjort 13., 27. og 28. august. Den 27. august ble ett individ sett i flukt sammen med 3 musvåker og en fjellvåk (JTB og MS mfl.)!

Sivhauk *Circus aeruginosus*

Påtruffet sporadisk mellom 17. mai og 23. august. Arten var til stede totalt ni av dagene i perioden. Når det gjelder kjønn, ble det observert en hann fugl 17. mai (JTB) og 16. juni (VB). Ellers var det tale om hunnfargede fugler. I to av tilfellene dreide det seg med sikkerhet om en hunn fugl. Dette var 18. mai (Ola og Sven Olav Nordsteien fra NOF Orkla lokallag) og 2. august (BTB og JJJ). En juv. ble med sikkerhet sett den 19. august (BTB og JJJ), og 2 juv. den 23. august (BTB).

Myrhauk *Circus cyaneus*

En hunn observert den 26. april (JTB og ITS), en hann den 18. mai (Ola og Sven Olav Nordsteien fra NOF Orkla lokallag) og en juv. fugl den 9. september (AO, SOS og ID). Sistnevnte observasjon ble et høydepunkt under NOF Øvre Eikers samling på tårnet denne dagen. For øvrig foreligger en observasjon av en hunn fugl fra 5. desember (JTB)! Dette er det første vinterfunnet av myrhauk i Øvre Eiker så langt. Fuglen ble observert bl.a. mens den jaktet rundt tårnet.

Hønschauk *Accipiter gentilis*

Påtruffet regelmessig i perioden 5. september - 2. oktober. I minst tre av tilfellene var det en juv. fugl det var tale om, og minst to ganger en ad. fugl. Utenom den nevnte perioden ble hønschauk påtruffet bare to ganger, nærmere bestemt 7. mai og 1. november.

Spurvehauk *Accipiter nisus*

Fiskumvannet: Registrert i to perioder, for det vesentlige. Den første løp fra 8. april til 24. mai, og her ble arten påtruffet sporadisk. Periode nr. to strakk seg fra 16. august til 11. november. Her ble arten registrert jevnlig. En juv. fugl ble observert 7. og 9. september. Øvre Eiker: En hunn ringmerket på Hals den 6. april. En gammel hann ble observert samme sted i romjula. Hauken satt på en grønnfink. (Se for øvrig avsnittet om svarttrost, for ytterligere informasjon om spurvehauk.)

Musvåk *Buteo buteo*

Påtruffet jevnlig på våren og høsten. Første registrering på våren ble foretatt 8. april, og den siste 27. mai. Tilsvarende registreringer på høsten ble foretatt 23. august og 11. oktober. Musvåk ble også påtruffet noen ganger på

sommeren. Det høyeste antallet som ble notert var 6+, den 3. september.

Et spesielt eksemplar av musvåk hadde tilhold ved Fiskumvannet i perioden 8. - 17. april (JTB, CM, EM, mfl.). Fuglen var svært lys, og den ble en tid tatt for å være ei snøugle! Første registrering ble foretatt av noen påsketurister, ved plankestabelen ved riksveien. Musvåken kom i flukt lavt over bakken. Følgende beskrivelse av utviklingen og fuglen ble gitt i loggboka på observasjons-tårnet:

“Den satte seg nær toppen i en av granene i skogen bak gården (Hegstad, red. anm.). Lyste som en stor snøfleck høyt i den mørke skogen. Bredt hode, utydelig mørkere drag langs vingekanten. Vred hodet til sidene. Anslår 50-60 cm. (...) Da jeg forsøkte å komme nærmere, og var ca 150 m i fra, lettet den og fløy innover skogen. Helt hvit underside av vingene, med unntak av mørk kant langs randen.”

Fjellvåk *Buteo lagopus*

Ett individ observert 17. mai (JTB) og 27. august (JTB og MS mfl.). Den 27. august ble fjellvåken observert sammen med 3 musvåker og en vepsevåk!

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

Observed regelmessig i perioden 22. april - 27. mai. Det høyeste antallet med individer som ble notert var 4, den 29. april. Det normale var imidlertid ett individ, eller 2. Fiskeørn ble videre påtruffet sporadisk i perioden 2. juni - 28. august.

Tårnfalk *Falco tinnunculus*

Påtruffet tre ganger i løpet av året. Første observasjon ble gjort 3. april. Det dreide seg om en hunnfarget fugl. De to neste observasjonene fant sted 1. mai og 28. august. Begge ganger var det tale om ett individ.

Dvergfalk *Falco columbarius*

Under vårtrekket observert fire ganger mellom 8. april og 22. mai. Første gang var det tale om en hannfugl, og de to neste en hunnfarget fugl. På høsten ble dvergfalk observert 12. og 23. september. Begge ganger var det tale om et hunnfarget individ.

Lerkefalk *Falco subbuteo*

Fra våren foreligger kun én registrering. Ett individ ble sett “i vanvittige manøvre på jakt etter en trost i flukt” den 16. mai (Per Jan Hagevik fra NOF avd. Hedmark). Under høsttrekket ble arten påtruffet jevnlig i perioden 16. august - 3. september. Det dreide seg om en juv. fugl 21. august (BTB) og 22. august (MS), og den 27. og den 28. i samme måned (JTB). Videre ble en ad. og en juv. fugl observert den 1. september (BTB), og en ad. og 2 juv. den 3. september (AO). Sett under ett, ble falkene observert både på insektjakt og på svalejakt, og de ble påtruffet på vidt forskjellige tider av dagen.

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Det foreligger tre observasjoner av vandrefalk fra 2001, én fra våren og to fra høsten. Observasjonen på våren ble gjort 18. april (JTB). Det dreide seg om ett individ som stupte ned mot noen duer ved Sundhaugen. Observasjonene på høsten ble gjort 11. september (MS) og 29. september (AO). I sistnevnte tilfelle dreide det seg om en juv. fugl.

Vannrikse *Rallus aquaticus*

Fiskumvannet: Registrert 9. juni (BTB), 10. juni (BTB, JTB, OEB og ITS) og 11. juni (LTP og HMB) samt 19. august (BTB, JTB og PØK). I hvert fall i de to førstnevnte tilfellene var det tale om ett syngende eksemplar, som oppholdt seg på myra mellom plankestabelen og Ruudstøa. Sangen ble hørt sent på kvelden og den 10. juni var det tale om en veritabel “konsert”.

Myrrikse *Porzana porzana*

Fiskumvannet: Sang fra ett individ hørt fra Måsnesmyra den 24. mai (DK).

Sivhøne *Gallinula chloropus*

Fiskumvannet: En ad. fugl observert den 12. september (BTB).

Sothøne *Fulica atra*

En karakterart for sivbeltet ved innsjøen. Registrert jevnlig fra 16. april til 26. november. Hekking påvist bl.a. gjennom observasjonene av 3 pull. 10. juli og 2 juv. 15. august. Ei sothøne ble for øvrig observert på reir så sent som 17. juli! De høyeste antallene individer som ble notert var 20+ den 12. oktober, og 30+ den 4. november.

Trane *Grus grus*

Påtruffet regelmessig i perioden 17. april - 2. mai. 7 eksemplarer ble observert 25. april, og 9 eksemplarer dagen etter. Ellers var det tale om én fugl eller bare noen få. Om kvelden den 21. april ble det iaktatt både dans og parring like ved tårnet (JTB)!

Tjeld *Haematopus ostralegus*

Registrert tre ganger på våren, nærmere bestemt 2. mai (JTB og DK), 28. mai (JTB) og 8. juni (MS mfl.). I det siste tilfellet var det tale om en flokk med 6 fugler.

Sandlo *Charadrius hiaticula*

På våren ble arten registrert ved to anledninger. Det dreide seg om ett eksemplar 15. mai og 1. juni. Under høsttrekket ble arten påtruffet regelmessig fra 27. august til 4. september. Det største antallet individer som ble notert var 3, den 3. september.

Heilo *Pluvialis apricaria*

Registrert jevnlig i periodene 22. april - 20. mai og 18. - 27. august. De største flokkene viste seg i månedsskiftet april/mai. Eksempelvis ble mer enn 250 individer påtruffet den 29. april, og mer enn 400 den 1. mai. Sistnevnte konsentrasjon (JTB mfl.) er den største som er registrert ved Fiskumvannet hittil.

Tundralo *Pluvialis squatarola*

Det foreligger tre registreringer av denne arten fra 2001. Registreringene ble foretatt 15. september (BTB og JTB), 19. september (AO) og 6. oktober (OEB). I det første tilfellet ble 5 eksemplarer sett og hørt, og i det andre ble det hørt lyd fra arten. Registreringen fra oktober er den seneste som foreløpig er foretatt i kommunen.

Vipe *Vanellus vanellus*

Påtruffet regelmessig fra 1. april til 7. oktober. En flokk med 33 individer ble registrert 2. april. Dette var den største konsentrasjonen som ble notert i 2001.

Dvergsnipe *Calidris minuta*

Ett eksemplar sett og hørt den 23. mai (JTB og ITS).

Temmincksnipe *Calidris temminckii*

Ett individ sett den 27. august (JTB og MS mfl.).

Myrsnipe *Calidris alpina*

På våren registrert jevnlig i perioden 21. - 26. april. Det var 12 individer på det meste. Under høsttrekket påtruffet regelmessig i perioden 16. august - 16. september, med 10 individer på det meste. Observasjonen 21. april (JTB) er den tidligste hittil ved Fiskumvannet.

Brushane *Philomachus pugnax*

Under vårtrekket ble arten registrert 10. mai og 15. mai. Det dreide seg om ett eksemplar begge ganger. På høsten ble brushane påtruffet tre ganger mellom 19. august og 4. september. Den første gangen var det 5 eksemplarer, og de to andre 2 eksemplarer.

Rugde *Scolopax rusticola*

Påtruffet regelmessig fra 29. april til 12. juni.

Småspove *Numenius phaeopus*

Registrert jevnlig i en periode på våren. Perioden strakk seg fra 22. april til 17. mai. Det høyeste antallet individer som ble notert var 7, den 29. april.

Storspove *Numenius arquata*

På våren påtruffet jevnlig i perioden 16. april - 3. mai. Fra 21. april foreligger en registrering av tre flokker, som talte hhv. 14, 6 og 22 individer. Under høsttrekket ble storspove registrert jevnlig i perioden 21. august - 9. september. En flokk med 16 individer ble registrert den 23. august. Storspove ble for øvrig påtruffet et par ganger på sommeren.

Sotsnipe *Tringa erythropus*

Påtruffet to ganger under høsttrekket. Det dreide seg om ett eksemplar 21. august (BTB) og 5. september (BTB). I begge tilfeller ble fuglen både sett og hørt.

Rødstilk *Tringa totanus*

Registrert jevnlig fra 29. april til 30. mai. Arten ble i tillegg påtruffet den 8. august. Det høyeste antallet individer som ble registrert var 6, den 13. mai.

Kvartbekkasin *Lymnocyptes minimus*

En flokk med 6 individer observert 29. april (RD)* og 30. april (JTB). I begge tilfeller ble fuglene skremt opp fra Hegstadmyra, ikke langt fra observasjonstårnet, og sett i flukt. I hvert fall andre gang fløy bekkasinene opp og dumpet ned igjen gjentatte ganger. Den forrige registreringen av kvartbekkasin ved Fiskumvannet stammer fra 1998. Ett individ ble observert den 22. august. Siste registrering før det igjen ble foretatt i 1982. I likhet med dobbeltbekkasinen skal kvartbekkasinen ha opptrådt regelmessig ved Fiskumvannet tidligere (Nævra, 1979). Observasjonen av kvartbekkasin 30. april 2001 er rapportert til LRSK. Til slutt må nevnes at registreringen fra 29. april er den tidligste ved Fiskumvannet så langt.

Enkeltbekkasin *Gallinago gallinago*

Karakterart for Fiskumvannet naturreservat. Påtruffet jevnlig fra 10. april til 1. november. De høyeste noteringene var 15+ den 22. april, og 11+ den 24. september.

Dobbeltbekkasin *Gallinago media*

Registrert fire ganger i løpet av året, nærmere bestemt 13. mai (JLH), 16. mai (Per Jan Hagevik fra NOF avd. Hedmark), 20. mai (JTB, BTB, KG og ITS) og 22. mai (JTB). Alle ganger dreide det seg om ett individ. De to siste registreringene ble foretatt på eller i tilknytning til Hegstadmyra, ved jordet ved riksveien. Den 16. mai ble fuglen både sett og hørt.

Den forrige registreringen av dobbeltbekkasin ved Fiskumvannet ble foretatt i 1996. Da ble ett individ påtruffet i tilknytning til Måsnesmyra, den 30. juli. På 1970-tallet var dobbeltbekkasin en regulær trekkgjest ved Fiskumvannet (Nævra, 1979), og dette fortsatte videre inn på 1980-tallet (Kolberg, 1993). Senere har den blitt mer uvanlig. I perioden 1994 - 2000 ble arten registrert bare fire ganger. Dette til tross at registreringsaktiviteten økte betraktelig.

Gluttsnipe *Tringa nebularia*

På våren påtruffet regelmessig fra 30. april til 18. mai. Det høyeste antallet registrert på våren var 11, den 10. mai. På ettersommeren og høsten ble gluttsnipe påtruffet jevnlig fra 1. august til 1. september. Det høyeste antallet i denne perioden var 4, den 19. august.

Skogsnipe *Tringa ochropus*

Registrert jevnlig i perioden 10. april - 31. mai. Det ble notert 18 individer den 22. april (JTB). Arten ble dessuten påtruffet noen ganger på sommeren.

Grønnstilk *Tringa glareola*

Påtruffet regelmessig i perioden 22. april - 4. september. Den største konsentrasjonen av individer som ble observert var 22, den 12. mai. På sommeren hadde 2 individer tilhold ved innsjøen. (Sannsynlig hekking iht. vurderingene i *Norsk Fugleatlas*.)

Strandsnipe *Actitis hypoleucos*

Påtruffet regelmessig i perioden 29. april - 19. august.

Hettemåke *Larus ridibundus*

Registrert jevnlig fra 25. april til 18. juli. Videre foreligger registreringer fra 7. april og 24. september. Dette var for øvrig årets tidligste og seneste funn.

Fiskemåke *Larus canus*

Observert jevnlig fra 22. april til 1. november. De største konsentrasjonene som ble notert var 100+ eksemplarer den 5. mai, og ca. 90 den 14. oktober.

Sildemåke *Larus fuscus*

Påtruffet regelmessig i perioden 29. april - 18. mai. Arten er ikke registrert utenom denne perioden. Den største konsentrasjonen som ble registrert talte 18 individer, den 18. mai (Ola og Sven Olav Nordsteien fra NOF Orkla lokallag).

Gråmåke *Larus argentatus*

Registrert jevnlig fra 22. april og ut året. Ca. 30 individer notert 14. oktober.

Svartbak *Larus marinus*

Observert daglig fra 1. til 6. mai. Fra resten av året foreligger imidlertid bare et fåtall registreringer. Den siste ble foretatt den 24. september. Toppnotering mht. antall individer var 18, og denne ble gjort den 2. mai (JTB).

Makrellterne *Sterna hirundo*

Observert jevnlig i perioden 2. mai - 11. juli. Det var tale om 5 eksemplarer på det meste. Arten ble ikke registrert utenom nevnte periode. Observasjonen fra 2. mai (JTB) er den tidligste som noen gang er gjort i Øvre Eiker.

Svarterne *Chlidonias niger*

Ett individ observert ved tårnet den 10. juni (DK, JTB, BTB, OEB og ITS). Fuglen holdt seg i området en stund, og ble vekselvis sett i flukt lavt over vannet og sittende på bøyer på reservatgrensa. Det dreide seg om en voksen fugl.

Observasjonen av svarterne ved Fiskumvannet i 2001 var den første her siden 1995. Sistnevnte år ble arten registrert to ganger på våren, nærmere bestemt 28. og 30. mai. I begge tilfeller dreide det seg om ett individ. Fra tiden før 1995 foreligger bare fire observasjoner av svarterne fra lokaliteten. Også i disse tilfellene dreide det seg om enkeltindivider. De tre siste observasjonene ble gjort på 1980-tallet. I tillegg har en eksemplaret som ble skutt ved Fiskumvannet i 1853, omtalt i verket *Norges fugler* (Løvenskiold, 1946). Det foreligger videre en registrering fra Kolbergtjern ved Ormåsen, fra 1979. Funnet ved Fiskumvannet i 2001 er rapportert til LRSK (OEB), og godkjent.

Skogdue *Columba oenas*

På våren påtruffet regelmessig fra 10. april til 22. mai. På det meste ble 6 eksemplarer observert. Fra høsten foreligger registreringer fra 27. og 28. august, og dessuten fra 4. september. Det var hhv. tale om 2, 4 og 2 eksemplarer.

Ringdue *Columba palumbus*

Registrert jevnlig i perioden 3. april - 28. oktober. De største konsentrasjonene som ble oppgitt var 80+ individer den 22. april, og ca. 200 individer den 23. september.

Tyrkerdue *Streptopelia decaocto*

Noen eksemplarer observert den 3. september.

Gjøk *Cuculus canorus*

Påtruffet regelmessig fra 17. mai til 12. juni. I tillegg foreligger en registrering fra 12. september. Et par eksemplarer ble observert sammen ved tårnet den 30. mai. I de øvrige tilfellene var det tale om enkeltindivider.

Spurveugle *Glaucidium passerinum*

Ett individ sett og hørt ved jernbanebrua over Dørja den 9. november. Ugla satt i toppen av ei gran, og lot høre både vårsang og høstrop.

Kattugle *Strix aluco*

En hekking fant sted i en holk ved Fiskum gamle kirke (HM og IS). 5 unger ble klekt ut, men ikke alle kom på vingene. 4 av ungene ble ringmerket. Kassa ved Fiskumvannet inngikk i systemet av holker omtalt nedenunder. For øvrig ble det funnet ei død kattugle ved E 134, nærmere bestemt ved plankestabelen her, 4. oktober.

Jordugle *Asio flammeus*

Ett individ observert 2. oktober (BTB, JTB og ITS) og 4. oktober (JTB), begge ganger ved skumring. I førstnevnte tilfelle ble ugla sett i flukt lavt over Hegstadmyra, fram og tilbake. Den andre gangen var det tale om en kort fluktobservasjon ved tårnet. Ei jordugle ble dessuten observert den 5. desember (!), på jakt i området rundt tårnet (JTB). Sistnevnte funn er det andre vinterfunnet av arten i kommunen.

Tårnseiler *Apus apus*

Påtruffet jevnlig fra 15. mai til 5. september. Det høyeste antallet individer som ble oppgitt var 70+, den 11. juni.

Vendehals *Jynx torquilla*

Hekking i ei kasse på Hegstad (AH). 6 unger ble ringmerket her den 4. juli. Ett eksemplar av arten ble registrert 15. mai og 17. juni, i forbindelse med besøk på tårnet. Øvre Eiker: Ett eksemplar merket på Hals 28. april og 21. juli (AH). I tillegg ble arten registrert ved Eiker Mølle den 11. mai, og på Gulliksrud i Fiskum medio juni.

Gråspett *Picus canus*

Registrert én gang i løpet av året, nærmere bestemt den 13. september.

Grønnspekk *Picus viridis*

Det foreligger to registreringer fra 2001. I begge tilfeller dreide det seg om ett eksemplar. Registreringene ble foretatt 17. mai og 2. juni.

Flaggspett *Dendrocopos major*

Påtruffet regelmessig i perioden 21. august - 29. september. I tillegg foreligger en registrering fra 9. november. Det ble notert 3 individer den 3. september. For øvrig var det tale om enkeltindivider.

Tretåspett *Picoides tridactylus*

Øvre Eiker: En hann observert ved Øksne, på "ryggen" mellom Eikeren og Øvre Lågendalen, den 17. juli. Det var sammenhengende naturskog i området.

Trelerke *Lullula arborea*

Ett individ påtruffet ved Flesaker 2. april (KG) og 3. april (LTP, AM, JN og JT). Det er levert inn rapport til LRSK (LTP). Registreringene er regnet som ett funn, og funnet er godkjent. Sist gang arten ble registrert ved Fiskumvannet var i 1998. Det var tale om ett individ den 21. mars. Fra tiden før 1998 foreligger tre funn. Disse ble gjort i april 1982, oktober 1993 og mai 1997. Det var hele veien tale om enkeltindivider.

Sanglerke *Alauda arvensis*

Registrert regelmessig fra 3. april til 12. oktober. I tillegg ble 4 eksemplarer observert i flukt ved plankestabelen ved riksveien den 28. oktober (JTB). Dette er den seneste registreringen av sanglerke i Øvre Eiker så langt.

Sandsvale *Riparia riparia*

Registrert jevnlig fra 4. mai til 19. september. Den største konsentrasjonen som ble oppgitt var 30+, den 18. mai.

Låvesvale *Hirundo rustica*

Påtruffet regelmessig i perioden 29. april - 25. september. De høyeste antallene med individer som ble notert var 200+ den 18. mai, og 100+ bl.a. 4. og 18. september.

Taksvale *Delichon urbica*

Registrert jevnlig fra 28. april til 18. september. Den største konsentrasjonen som ble oppgitt var 20+, den 18. mai.

Trepiplerke *Anthus trivialis*

På våren påtruffet sporadisk i perioden 22. april - 28. mai. På høsten påtruffet regelmessig i perioden 16. august - 24. september.

Heiplierke *Anthus pratensis*

Registrert jevnlig i to perioder. Den første strakk seg fra 3. april til 28. mai, og den andre fra 27. august til 23. oktober. De høyeste antallene som ble notert var 50+ den 25. april, og 20+ den 30. april. Det foreligger også et par registreringer fra midten av juli.

Gulerle *Motacilla flava*

Påtruffet regelmessig fra 1. mai til 15. september. Den største konsentrasjonen som ble notert var 200-300, den 19. august. Formodentlig var det i all hovedsak fugler tilhørende underarten **sårle** (*thunbergi*) som ble registrert. Imidlertid ble en hann av underarten **sørlig gulerle** (*flava*) med sikkerhet observert ved tre

anledninger på våren. Observasjonene ble gjort 18. mai (Ola og Sven Olav Nordsteien fra NOF Orkla lokallag), 22. mai (BTB, JJJ, TB, MB og TAR) og 27. mai (BTB og JTB). I begge de to sistnevnte tilfellene ble fuglen observert mens den satt i et kratt ute på Hegstadmyra, ikke langt fra tårnet. Ingen av de tre funnene av sørlig gulerle er så langt rapportert til LRSK.

Vintererle *Motacilla cinerea*

2 individer registrert 2. april (KG og DK) og 13. april (RH), og ett individ 9. september (AO).

Linerle *Motacilla alba*

Påtruffet regelmessig fra 3. april til 12. oktober. Med hensyn til hekking, forsøkte ett par å hekke inne i observasjonstårnet! Reiret var plassert under trappa i første etasje, og det ble observert seks egg her. Med hensyn til antall individer, ble lite eller ingenting notert.

Sidensvans *Bombycilla garrulus*

En flokk med 6 individer observert den 18. oktober.

Fossefall *Cinclus cinclus*

Registrert fire ganger i løpet av året, nærmere bestemt 20. april, 21. mai, 28. oktober og 5. desember. Den 28. oktober ble 4 individer registrert. Ellers var det tale om enkeltindivider. Registreringen den 21. mai ble foretatt i Fiskumelva, og registreringen den 28. oktober på isen på Dørja, like ved tårnet.

Gjerdsmett *Troglodytes troglodytes*

Påtruffet regelmessig fra 14. september og ut året. Den siste registreringen ble foretatt 18. desember. Som oftest var det tale om ett eksemplar, eller noen få.

Jernspurv *Prunella modularis*

Registrert jevnlig fra 17. april til 4. mai.

Rødstrupe *Erithacus rubecula*

Påtruffet regelmessig i perioden 3. april - 10. november. En ad. og to juv. ble observert ved en anledning på sommeren.

Nattergal *Luscinia luscinia*

Registrert jevnlig fra 14. mai til 12. juni. Det høyeste antallet individer registrert var 4-5, den 16. mai. Arten ble for øvrig påtruffet én gang i månedsskiftet juni/juli.

Blåstrupe *Luscinia svecia*

På våren påtruffet én gang. En hannfugl ble notert den 10. mai. På høsten påtruffet regelmessig i perioden 31. august - 12. september. Den 31. august ble det notert 2 eksemplarer. Ellers var det tale om enkeltindivider.

Buskskvett *Saxicola rubetra*

En karakterart for lokaliteten. Registrert jevnlig fra 7. mai til 23. september. Et ungekull påtruffet den 21. august, og en juv. både 27. august og 9. september. Registreringen foretatt den 23. september (BTB) er den seneste ved Fiskumvannet så langt.

Steinskvett *Oenanthe oenanthe*

På våren påtruffet sporadisk i perioden 22. april - 24. mai. Det ble notert 5 individer den 29. april. Under høsttrekket påtruffet kun én gang, den 15. september.

Ringtrost *Turdus torquatus*

Ett eksemplar registrert 22. april (SOS) og 28. april (JN og MBS).

Svarttrost *Turdus merula*

Påtruffet regelmessig fra 3. april til 14. oktober.

Gråtrost *Turdus pilaris*

Registrert jevnlig i perioden 20. mars - 5. november. Arten ble også påtruffet et par ganger helt på slutten av året. Det ble notert 300+ individer den 4. mai.

Måltrost *Turdus philomelos*

Påtruffet regelmessig fra 9. april til 31. mai, og 27. august til 24. september.

Rødvingetrost *Turdus iliacus*

Registrert jevnlig fra 7. april til 25. juni og fra 19. september til 28. oktober.

Duetrost *Turdus viscivorus*

Påtruffet regelmessig fra 10. april til 17. mai, og sporadisk mellom 24. september og 14. oktober. Det høyeste antallet individer som ble registrert var 20+, den 10. april.

Sivsanger *Acrocephalus schoenobaenus*

To registreringer foreligger fra 2001. Ett individ ble registrert den 17. mai (JTB) og den 3. juni (Eddie Chapman fra Voss). I førstnevnte tilfelle ble fuglen observert mens den beveget seg rundt i kratt og siv ved tårnet. Registreringene er ennå ikke rapportert til LRSK.

Myrsanger *Acrocephalus palustris*

Registrert jevnlig i perioden 27. mai - 1. juli. I tillegg foreligger en registrering fra 15. mai (AO). Det største antallet som ble oppgitt var 5 individer, den 9. juni.

Rørsanger *Acrocephalus scirpaceus*

Hørt regelmessig fra 16. mai til månedsskiftet juni/juli. Det foreligger også en registrering fra 4. august.

Gulsanger *Hippolais icterina*

Påtruffet regelmessig fra 16. mai til 1. juli. Arten ble i tillegg registrert den 5. august. Det høyeste antallet individer som ble oppgitt var 3, den 10. juni.

Møller *Sylvia curruca*

Registrert jevnlig i perioden 21. august - 25. september. I tillegg foreligger to registreringer fra våren. Disse ble foretatt 15. og 18. mai. Funnet den 25. september (JTB) er blant de seneste på lokaliteten så langt.

Tornsanger *Sylvia communis*

Påtruffet regelmessig fra 12. mai til 8. juli. Det foreligger i tillegg en registrering fra 4. august.

Hagesanger *Sylvia borin*

Registrert jevnlig i perioden 10. mai - 4. august. Registreringen den 10. mai (AO) er den tidligste i kommunen noensinne.

Bøksanger *Phylloscopus sibilatrix*

Ett individ påtruffet den 11. juni.

Gransanger *Phylloscopus collybita*

Påtruffet regelmessig i periodene 21. april - 5. mai og 18. - 30. september. Arten ble også registrert noen ganger i månedsskiftet mai/juni og den 13. august.

Løvsanger *Phylloscopus trochilus*

Registrert jevnlig fra 22. april til 4. oktober.

Fuglekonge *Regulus regulus*

Påtruffet regelmessig fra slutten av september og ut året. Siste registrering ble foretatt på julaften. Det foreligger i tillegg en registrering fra 28. januar 2001.

Gråfluesnapper *Muscicapa striata*

Registrert jevnlig i periodene 15. mai - 10. juni og 13. august - 15. september. En ad. og en juv. ble observert den 23. august. Registreringen den 15. september (BTB og JTB) er blant de seneste ved Fiskumvannet hittil.

Munk *Sylvia atricapilla*

Påtruffet regelmessig fra 12. mai til 18. juli, og sporadisk mellom 16. august og 7. oktober. Samtlige funn i sistnevnte periode gjaldt hanner. En juv. fugl ble observert den 7. oktober.

Skjære *Pica pica*

En karakterart for kulturlandskapet rundt innsjøen. Påtruffet regelmessig gjennom hele året. Det høyeste antallet individer som ble notert var 27, den 20. mars.

Kaie *Corvus monedula*

Registrert jevnlig i to perioder. Den første strakk seg fra 9. april til 27. juni, og den andre fra 12. september til 28. oktober. Den største konsentrasjonen som ble oppgitt var ca. 30 eksemplarer, den 15. september.

Kornkråke *Corvus frugilegus*

Observert tre ganger i løpet av våren, nærmere bestemt 22. april (JTB og AK), 2. mai (JTB og DK) og 24. mai (BTB og AK). I samtlige tilfeller dreide det seg om en enslig fugl. Den 2. mai ble kornkråka observert mens den stod på isen sammen med noen måker.

Kråke *Corvus corone*

Fiskumvannet: En karakterart for kulturlandskapet rundt innsjøen. Påtruffet regelmessig gjennom hele året. Det høyeste antallet individer som ble notert var 30, den 9. september.

Ravn *Corvus corax*

Fiskumvannet: En flokk med 57 eller 58 ravn sett i flukt den 10. november (JTB). Dette er en uvanlig høy

konsentrasjon. For øvrig ble arten registrert sporadisk gjennom hele året.

Stær *Sturnus vulgaris*

Registrert jevnlig fra 3. april til 9. november. Det høyeste antallet med individer som ble oppgitt var 112, den 25. juni. Fra 9. juni foreligger en registrering av 5 ad. og 16 juv. fugler

Stær. Foto : Anders Hals

Gråspurv *Passer domesticus*

Påtruffet et fåtall ganger i løpet av året.

Pilfink *Passer montanus*

Registrert sporadisk i perioden 10. april - 28. oktober. I tillegg foreligger en registrering fra 18. desember.

Bokfink *Fringilla coelebs*

Registrert jevnlig fra 3. april til 3. oktober.

Bjørkefink *Fringilla montifringilla*

Påtruffet sporadisk i periodene 17. april - 18. mai og 23. august - 4. oktober.

Grønnfink *Carduelis chloris*

Registrert jevnlig fra 20. mars og ut året. De høyeste antallene med individer som ble notert var 20 den 28. oktober, og 26 den 11. november.

Stillits *Carduelis carduelis*

Registrert sporadisk i periodene 7. april - 26. juni og 12. september - 28. oktober. Opptil 6 eksemplarer ble observert på én gang. En ad. og 2 juv. ble påtruffet ved kirken 15. september (BTB og JTB)*.

Grønnsisik *Carduelis spinus*

Registrert jevnlig fra 3. april og ut året. Med hensyn til antall individer, ble lite eller ingenting skrevet ned.

Tornirisk *Carduelis cannabina*

Påtruffet sporadisk mellom 27. april og 1. juni. Arten ble også registrert 26. og 29. juni. Den største konsentrasjonen talte 5 eksemplarer.

Bergirisk *Carduelis flavirostris*

Registrert tre ganger i løpet av 2001, alle på våren. Første registrering ble foretatt 10. april (JLH) og de to neste 28. april (JN og MBS) og 29. april (TB og LP). Den 10. april var det tale om 20+ individer, og den 29. april 5 individer.

Gråsisik *Carduelis flammea*

Registrert jevnlig fra 10. mai og ut året. De høyeste antallene med individer som ble notert var 30 den 4. november, og 40+ den 5. desember.

Polarsisik *Carduelis hornemanni*

Ett eksemplar observert på bakken ved observasjonstårnet, på bare noen få meters hold, den 15. november (JTB). Arten er ikke registrert særlig ofte på lokaliteten. Forrige gang var i 1995. En rekke observasjoner ble gjort i perioden 27. oktober - 10. desember. Den første registreringen ble foretatt i 1969. Inntil høsten 1995 var dette også den eneste registreringen fra lokaliteten. Funnet i 2001 er hittil ikke rapportert til LRSK.

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Påtruffet regelmessig i perioden 18. mai - 10. juli. Den 11. juni ble 4+ individer registrert. Normalt antall var imidlertid ett eller to.

Dompap *Pyrrhula pyrrhula*

Registrert under hvert av de tre besøkene på tårnet i perioden januar - mars. Ellers påtruffet sporadisk mellom 3. april og 25. november, og jevnlig fra 25. november og ut året.

Kjernebiter *Coccothraustes coccothraustes*

Ett eksemplar sett og hørt i flukt ved tårnet den 1. september (BTB). I tillegg ble 3 eksemplarer påtruffet ved "Skomakerbukta" den 16. juli (JTJ).

Snøspurv *Plectrophenax nivalis*

Det foreligger én registrering fra 2001. En flokk med 10 individer ble observert i flukt ved tårnet den 3. april (JTB og AN).

Gulspurv *Emberiza citrinella*

En karakterart i kulturlandskapet rundt vannet. Registrert jevnlig gjennom hele året.

Sivspurv *Emberiza scoeniclus*

Karakterart for Fiskumvannet naturreservat. Påtruffet regelmessig fra 3. april til 18. oktober. Funn av reir med seks egg den 8. juni.

OBSERVATØRER

OEB: Ole Edvart Bakken	JLH: Jon Ludvig Hals	LP: Leif Palmstrøm
TB: Terje Bakken	RH: Roger Holmen	LTP: Lars Tomas Poppe
MB: Morten Bekken	JTJ: Jon Trygve Johnsen	RR: Rita Rustan
BTB: Bjørn Tore Bollerud	PØK: Per Øystein Klunderud	TAR: Thor A. Røkaas
JTB: Jan Trygve Bollerud	DK: Dagfinn Kolberg	MS: Magne Sjøblom
FTB: Frank T. Brandbu	AK: Anne Kvam	MBS: Martin Borge Skakstad
HMB: Hilde Marie Braaten	JK: John Kaasa	ITS: Inger T. Steen
PØB: Per-Øyvind Braathen	HM: Helge Midtgard	JS: Joakim Steinsvåg
VB: Vegard Bunes	CM: Christoffer Mikalsen	IS: Inge Stensrud
ID: Iselin Dehnes	EM: Egil Mikalsen	SOS: Steinar Olav Stueflotten
RD: Reidar Demmo	AM: Anders Mæland	OT: Ole Temtemoen
BE: Bård Engelstad	JN: Joar Nedberg	JT: Jan Thorsen
KG: Kristen Grøslund	BVN: Bjørn Vidar Nyhus	KV: Kjell Værnes
MH: Morten Halmrast	AN: Arne Nævra	KEW: Knut Erik Weman
AH: Anders Hals	AO: Arve Olsen	MW: Morten Winness

LITTERATUR

- Bakken, T. & Palmstrøm, L. (1995): *Fuglefaunaen ved Fiskumvannet 1994*. NOF Øvre Eiker lokallag.
- Bakken, T. & Palmstrøm, L. (1996): *Fuglefaunaen ved Fiskumvannet 1995*. NOF Øvre Eiker lokallag.
- Bollerud, B. T. & Klunderud, P. Ø. (1997): *Fugler i Øvre Eiker 1996*. NOF Øvre Eiker lokallag.
- Bollerud, B. T. & Klunderud, P. Ø. (1998): *Fugler i Øvre Eiker 1997*. NOF Øvre Eiker lokallag.
- Bollerud, B. T. & Klunderud, P. Ø. (1999): *Fugler i Øvre Eiker 1998*. NOF Øvre Eiker lokallag.
- Bollerud, B. T., Johnsen, J. T. & Klunderud, P. Ø. (2000): *Fugler i Øvre Eiker 1999*. NOF Øvre Eiker lokallag.
- Bollerud, B. T. & Klunderud, P. Ø. (2001): *Fugler i Øvre Eiker 2000*. NOF Øvre Eiker lokallag.
- Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S.(red.) (1994): *Norsk Fugleatlas. Hekkefuglenes utbredelse og bestandsstatus i Norge*. Norsk Ornitologisk Forening.
- Kolberg, D. (1993): *Fuglefaunaen i Øvre Eiker*. NOF Øvre Eiker lokallag.
- Nævra, A. (1979): *Fuglefaunaen i Øvre Eiker, med hovedvekt på Fiskumvannet*. NOF Øvre Eiker lokallag.
- Stueflotten, S., Hals, J. L., Myrmo, K., Poppe, L. T. & Bunes, V. (2001): *LRSKs innrapporteringsliste*. Buskskvetten 17 (3): 20.

Kjørt på fugl?

Kona var buden bort, kjørte selv. Hadde ikke kommet langt før det ble en intens kvitring og piping et eller annet sted i bilen.

Å, huff, kjørt på en fugl? Hadde ikke sett noen fugl, men antagelig satt den i grillen. Lyden kom i hvert fall derifra. Stopper omgående, slår av tenninga og går engstelig frem til grillen. Pipingene har stoppet nå. Ingen fugl å se, kom seg vel heldigvis løs da bilen stoppet. Meget lettet blir nøkkelen vridd om igjen og kjøreturen fortsetter. Ny intens piping, fuglen var der ennå!

Samme om igjen, motoren stoppes og grillen saumfares. Den var stille nå, antagelig helt skrekkslagen. Nei, ikke noe i grillen. Da må den sitte i klemme under bilen et

eller annet sted.. Ikke noe å lure på, under bilen, selv om klærne ikke var av mekkeslaget. Fuglen måtte reddes i allfall, men hvor i allverden var den? Besiktigelse i fra alle mulige og umulige vinkler, men ikke å se. Opp med panseret, kunne det være et rede med unger der? Nei, ingen fugl der heller, den måtte ha kommet løs. Ny start, pipingene kom igjen, litt anderledes denne gangen, liksom mer innefra kupeen. "ÅÅÅÅ- fuglelåt-kassetten til mannen min!" Den stod med playknappen inne og det kvitret friskt og vårlig i fra høytalerne. Da kona kom hjem, nevnte hun episoden og jeg har husket å ta ut kassetten hver eneste gang jeg har hørt på den i ettertid.

God vårsang!

Frank T. Brandbu.

Sjøfuglovervåkingen i Steinsfjorden og Tyrifjorden i 2002

av

Bjørn Harald Larsen, Viggo Ree, Morten Brandt og Kendt Myrmo

Sjøfuglovervåkingen i år viste en samlet sett en økning på 150 par fra fjorårets resultat. Dette skyldes vesentlig en oppgang hos hettemåke; noe som for tida ikke er vanlig i andre sentrale hekkeområder for arten i Sør-Norge. En fortsatt svak økning også i makrellternebestanden er svært gledelig, selv om det fortsatt er et stykke igjen til bestandsnivået på midten av 1990-tallet. Andre arter som det går rette veien med er toppdykker (11 par som gikk til hekking, mot tidligere maksimalt ett par), toppand (nær fordobling til 16-17 par), gråmåke og tjeld. Arter med avtakende bestand etter en topp på slutten av 1990-tallet er knoppsvane og kanadagås – mens de andre endene og sothøne har rimelig stabile bestander. Dverglo ser ut til å ha forsvunnet som hekkefugl fra området, mens vipa også er på vikende front.

For mange arter var det også en god hekkesesong, og ternene fikk ca 25 unger på vingene – noe som tilsvarer om lag 1,5 unger pr. hekkende par. For første gang registrerte vi også en voksen terne med ring i området. Moderat flom førte til ganske bra ungeproduksjon for hettemåke, og enkelte knoppsvanekull på vannet.

Overvåkingen av hekkebestand og ungeproduksjon hos vannfugl i Steinsfjorden og nordre del av Tyrifjorden ble videreført i 2002, og det var Norsk Ornitologisk Forening, Hole og Ringerike lokallag som stod for arbeidet i samarbeid med Hole kommune. Feltarbeidet ble utført av forfatterne. I tillegg deltok Thov Thorsrud og Henning Skaret på en båttaksering hver.

Formålet med denne overvåkingen er å gi et bilde av utviklingen i hekkebestandene over tid og variasjoner i ungeproduksjonen fra år til år. Tanken er at forvaltningsmyndighetene lokalt og regionalt får grunnlagsdata til å forvalte sjøfuglbestandene i området på best måte.

Registreringene, som startet sommeren 1992, har fulgt samme metodikk og hatt om lag samme kvalitative nivå i hele perioden. Undersøkelsene har blitt rapportert fortløpende til miljøvernavdelingen hos fylkesmannen i Buskerud og til Hole kommune og Ringerike kommune (Larsen 1992 a og b, 1993, 1994 og 1995, Larsen & Ree 1996 og 1997, Larsen m.fl. 1998, 1999, 2000 og 2001). En oppsummering av de første 10 årene med overvåking (1992-2001) vil komme i miljøvernavdelingens rapportserie i løpet av høsten/vinteren 2002/03 (Larsen m.fl. i trykk).

Vi gjennomførte også i år, i samarbeid med Hole og Ringerike kommuner, et informasjonsopplegg for å styrke

sjøfuglenes – og særlig makrellternas – hekkesuksess i området. Skilt ble satt opp i årets eneste ternekoloni, med anmodning om å vise hensyn under hekketida. Også i spesielt utsatte måkekolonier ble det satt opp skilt. Samtidig ble mediene brukt aktivt for å informere om hvor koloniene befant seg, og hvordan folk kunne unngå å forstyrre fuglene. Ut i fra erfaringene som er gjort de siste årene, valgte kommunene å benytte den samme teksten som de tre foregående årene.

Undersøkellesområdet vårt omfatter nordre del av Tyrifjorden med Storøya/Purkøya/Geitøya/Utøya, Sælabonn og ytre del av Nordfjorden, samt Steinsfjorden. Båtregistreringer ble utført fire ganger i løpet av hekkesesongen; 14. mai, 13. juni, 5. juli og 25. juli. Supplerende undersøkelser fra land ble gjort fra de første knoppsvanene la seg på egg i slutten av april til ut august. Vi registrerte en ny koloni i år; Nesskjæret som ligger innenfor Utøya, og denne vil vi inkludere i overvåkingen heretter.

I alle tabeller og figurer opereres det med enheten antall hekkende par, som har basis i noe ulik informasjon fra art til art. Når det gjelder knoppsvane, kanadagås, toppand, hettemåke og makrellterne refererer antall hekkende par seg til opptalte reir, mens tallene for sothøne, dverglo, vipe, strandsnipe og fiskemåke er basert på antall par med hekkeatferd; for sothøne og fiskemåke sin del i kombinasjon med opptelling av antall reir på de lokalitetene som egner seg for det. Antall hekkende par med siland er anslått ut fra stasjonære par i området på forsommeren, i kombinasjon med reir og observerte kull seinere i hekkesesongen. Hekkebestandene av kvinand og laksand er basert på antall observerte kull i området, mens stokkandtallene er resultat av en kombinasjon av reir i måke- og ternekolonier og observerte kull på vannet.

Økende eller stabile bestander for de fleste arter

Årets undersøkelser ga som resultat 615-624 hekkende vannfuglpar fordelt på 15 arter (Tabell 1). Samlet er dette en økning på ca 150 hekkende par, og dette skyldes i alt vesentlig tallene for hettemåke. Andre arter som viser en økende tendens, men som har så små bestander at det i liten grad påvirker totalen er toppdykker (11 par mot tidligere maks. ett!), toppand (nær fordobling til 16-17 par), gråmåke og tjeld. Arter med avtakende bestand etter en topp på slutten av 1990-tallet er knoppsvane og kanadagås – mens de andre endene og sothøne har rimelig stabile bestander.

Tabell 1. Hekkebestandene av vannfugl i Steinsfjorden og Tyrifjorden 2002 (antall hekkende par)

ART	STEINSFJORDEN	TYRIFJORDEN	SUM
TOPPDYKKER	1	10	11
KNOPPSVANE	13	7	20
KANADAGÅS		1	1
STOKKAND	7		7
TOPPAND	16-17		16-17
KVINAND	5	2	7
SILAND	5-6	4	9-10
SOTHØNE	9-11	6-9	15-20
TJELD	2		2
STRANDSNIPE	3	1	4
HETTEMÅKE	323	150	473
FISKEMÅKE	12-14	14	26-28
SILDEMÅKE	1		1
GRÅMÅKE	5		5
MAKRELLTERNE	18		18
SUM	420-426	195-198	615-624

Det avgjort mest gledelige under dette årets registreringer var en fortsatt svak økning i bestanden av makrellterne. Fortsatt er det langt igjen til de beste sesongene på midten av 1990-tallet, så det er grunn til å følge med denne regionalt truede arten – som har ett av sine viktigste hekkeområdene i fylket i Steinsfjorden.

I år slo altså toppdykkeren plutselig til med hele 11 par som hekket eller forsøkte hekking. Bare i Karlsrudtangens-reservatet alene ble det registrert 10 territorielle par i mai, og disse var travelt opptatt med reirbygging utover i mai. Etter en kraftig vannstandsøkningen i siste halvdel av mai, ble toppdykkeren sett ute på Nordfjorden, og det ble ikke sett antydning til nye hekkforsøk. Det siste paret bygde reir i Vikbukta og fikk fram 3 unger.

Vi utførte i år den første tellingen så tidlig at vi var sikre på å få med alle knoppsvaneparene som hadde gått til hekking (14. mai). Vi registrerte 7 reir i Tyrifjorden og 13 i Steinsfjorden, så bestanden er fortsatt noe lavere enn i rekordåret 2000 (25 par). Den eneste kanadagås-hekkingen ble konstatert i Sælabonn, der ett kull med 2 små unger ble sett i Svensrudvika 26. mai.

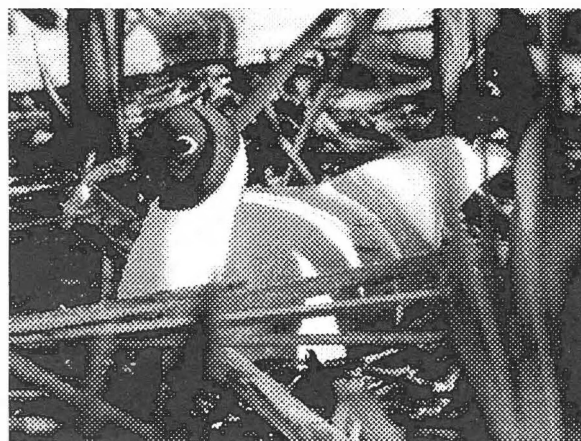
Toppandbestanden fortsetter å øke – nærmest eksponensielt: fra fjorårets 9 reir til årets 16-17 reir, mens stokkandbestanden er med stabil (7 reir/kull registrert). Flest ender hadde lagt seg opp på Maurøya også i år: her ble det funnet til sammen 7 toppandreir og ett stokkandreir. På Østre Småøya ble det registrert 2 stokkandreir og 3 toppandreir, mens det på Tjuvholmen lå på 4 toppandhunner i juni. Også i år lå det på ei siland på Østbråtaskjæret, mens det totalt ble registrert 10 par i systemet i begynnelsen av juni. I alt 15-20 hekkende par med sothøne er et temmelig normalt resultat.

For første gang registrerte vi flere enn ett hekkende par med tjeld i systemet; i år ble det funnet reir både på Maurøya (3 egg 14. mai) og Østre Småøya (klekt egg 13.

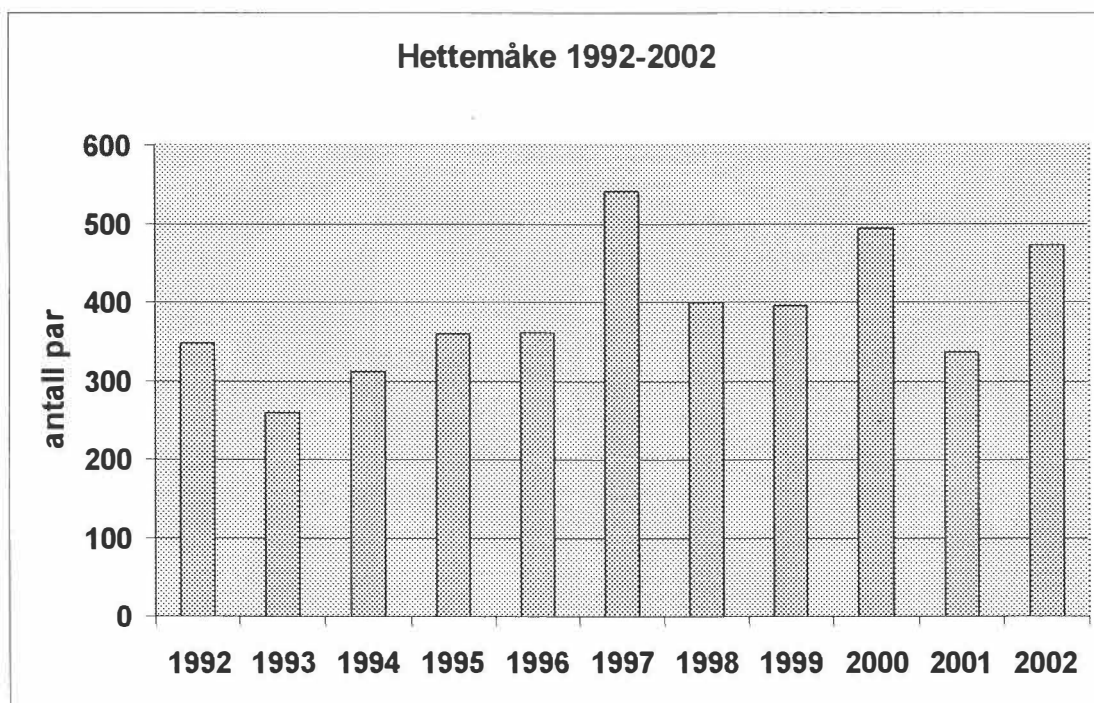
juni) – mens dvergloen fortsatt glimrer med sitt fravær. Kun 4 varslende strandsnipear er derimot bunnotering.

Stor økning i hettemåkebestanden

Hettemåkebestanden fortsetter å øke; i motsetning til i andre viktige hekkeområder i Sørøst-Norge hvor det drives overvåkning av hekkende sjøfugl (se f.eks. Bergan 2000, Larsen & Fjeldstad 2002). I alt 473 par fordelt på 323 i Steinsfjorden og 150 i Tyrifjorden (Furuøyene) er nærmere 150 par flere enn i 2001, og på høyde med bestanden i 2000-sesongen, som var en av de beste i perioden 1992-2001 (Larsen m.fl. i trykk). I Steinsfjorden hekket hettemåkene med 49 par på Steintangen (flyttet senere til Østre og Vestre Småøya), 10 par på Vestre Småøya, 24 par på Småøyskjæret (flyttet trolig også inn til Småøyene etter flommen), 63 par på Maurøya, 19 par på Suserudskjæret og 158 på Østbråtaskjæret.

Hettemåke på reir. Foto : Jens Erik Nygård

Figur 1. Antall par med hekkende hetemåker i Steinsfjorden og Tyrifjorden i perioden 1992-2002.

Det var en markert nedgang i flere av de viktigste fiskemåkekoloniene i år, slik som Furuøyene og nordvestsida av Herøya. Men dette til tross ble det registrert 26-28 par som er om lag som normalt for området – noe som delvis skyldes at vi oppdaget en ny fiskemåkekoloni (for oss) på Nesskjæret øst for Utøya, hvor det hekket 6 par. Dette var den største fiskemåkekolonien i år.

Det ser nå ut til å "løsne" litt for gråmåka, som for første gang ble funnet hekkende annet enn med enkeltpar. På Østre Småøya ble det lokalisert tre reir, mens det hekket ett par på Tjuvholmen og Bøtet. I tillegg ble det funnet et reir med 2 egg av sildemåke på Østre Småøya, men tilsynelatende ble det ingen ungeproduksjon fra dette reiret.

Tabell 2. Hekkeplasser for hetemåke i Steinsfjorden og Tyrifjorden i perioden 1992-2002. Tallene angir antall hekkende par. Tallene vil ikke alltid avspeile samlet hekkebestand det enkelte år pga av omlegginger og flyttinger etter flom og/eller forstyrrelser. * = lokaliteten ikke undersøkt.

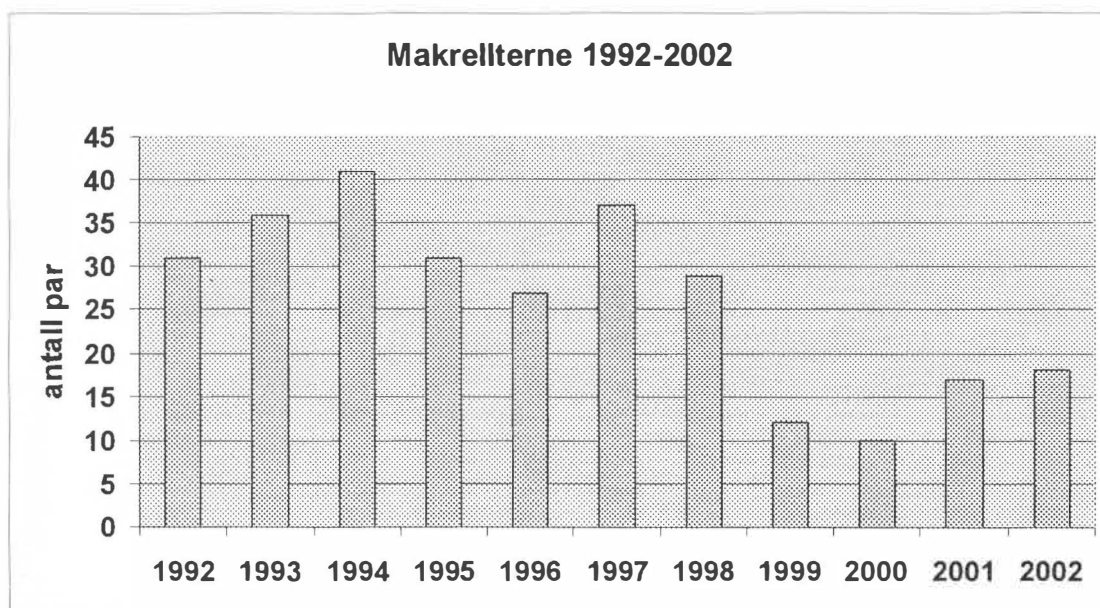
Lokalitet	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1. Furuøyene (indre)	*	*	*	*	*	*		37	76	28	74
2. Furuøyene (vestre)	*	*	*	*	*	*	min 30	65	81	32	58
3. Furuøyene (østre)	*	*	*	*	*	*				4	18
4. Karlsrudtangen					72		59				
5. Stamnesskjæret	50				10	36					
6. Rytterakerskjæret		3					6				
7. Furuholmskjæret		1									
8. Pipøya					1		0-1				
9. Steintangen		5		6		28	2		180		49
10. Vestre Småøya		160	140	176	118		127	76		71	15
11. Østre Småøya			75	15			1			11	1
12. Småøyskjæret		10						11	52		24
13. Nordre Småøya								4			
14. Tjuvholmen	150									29	
15. Maurøya	1		7	1						9	64
16. Terneskjæret								1			
17. Herøytangene	1	47		1							
18. Suserudskjæret (Sjørvollskjæret)		1		1	90	1					19
19. Kavringen (Østbråtaskjæret)			53	122	28	53	152	172	106	166	158
20. Bøtet	107	1		1	13	400	min 100	64			

Fortsatt positiv tendens for makrellterner

Et nytt positivt år for makrellternene – selv om 18 par (alle på Maurøya) bare er en økning med ett par fra 2001. For andre året på rad hadde altså alle ternene valgt å hekke på den sørøstre delen av Maurøya, i en hettemåke-

koloni. Dette er første gang under overvåkingen at alle terneparene hekker i samme koloni – i de første årene var det vanlig at de fordelte seg på 6-8 kolonier (Tabell 3).

Figur 2. Antall par med hekkende makrellterner i Steinsfjorden og Tyrifjorden i perioden 1992-2002.

Tabell 3. Hekkeplasser for makrellterne i Steinsfjorden og Tyrifjorden i perioden 1992-2002. Tallene angir antall hekkende par. Tallene vil ikke alltid avspeile samlet hekkebestand det enkelte år pga av omlegginger og flyttinger pga flom og/eller forstyrrelser. * = lokaliteten ikke undersøkt.

Lokalitet	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1. Furuøyene (vestre)	*	*	*	*	*	*	2-3	5	2		
2. Karlsrudtangen						1					
3. Stamnesskjæret		1			5	6					
4. Rytterakerskjæret		1									
4. Purkøyskjæret					2	3					
5. Geitøyskjæret	1										
6. Haraøyskjæret							2				
7. Pipøya				14	9	5					
8. Steintangen	3-4	9				10					
9. Småøyskjæret		3									
10. Nordre Småøya								2			
10. Tjuvholmen	16-17			7							
11. Maurøya			27							16	18
12. Terneskjæret	1					1	5	2	4		
13. Herøytangene	7-8	14	3	1		1	1	1		1	
14. Nordspissen av Herøya				15							
15. Suserudskjæret			1			2					
16. Østbråtaskjæret (Kavringen)			6		2	10	19	4	4		
17. Holmenskjæret								1	0-1		
18. Bøtet	1	7-8	4	1	11						
19. Avskjæret				2							

En hekkesesong på det jevne

Sett under ett var ungeproduksjonen om lag på det jevne i år, selv om makrellternene hadde sitt nest beste år i overvåkningsperioden (bare 2001 var bedre) og knoppsvanene på tross av tidlig flom fikk fram noen ungekull. Men hettemåkene dro litt ned, sammen med fiskemåkene – samtidig som de få stormåkene som hekket fikk fram få unger. Endene ble det som vanlig dårlig med data på, bortsett fra kvinanda – som så ut til å ha et gjennomsnittlig år med 3-5 unger i kullene.

Knoppsvana ble ganske hardt rammet av den tidlige, men ikke spesielt kraftige flommen, og produserte under 1 unge pr. hekkende par. Hettemåka hadde et gjennomsnittlig produksjonsår overvåkningsperioden sett under ett (se Figur 3), med et minimum på 1,1 unger pr par. I år var det Maurøya som produserte flest unger pr par, mens Østbråtaskjæret som vanlig produserte flest (Tabell 4).

Tabell 4. Ungeproduksjon i de største hettemåkekoloniene i Steinsfjorden (S) og Tyrifjorden (T) i 2002.

Koloni	Antall hekkende par	Antall unger (minimumstall)	Produserte unger pr. par
Furuøyene (T)	150	128	0,9
Småøyene (S)	83	15	0,2
Maurøya (S)	64	130	2,0
Østbråtaskjæret (Kavringen) (S)	158	210	1,3
Totalt	455	483	1,1

Heller ikke fiskemåkene hadde noe godt produksjonsår (Tabell 5). De tre gråmåkeparene på Østre Småøya produserte minst fire unger, og paret på Tjuvholmen fikk fram en unge – paret på Bøtet mislyktes. Også sildemåkeparet som hekket på Østre Småøya mislyktes med ungeproduksjonen.

I motsetning til de fleste andre sjøfuglartene hadde makrellterna en svært god hekkesesong. De 18 parene på Maurøya fikk min. 25 unger på vingene, dvs en produksjon på 1,4 unger pr par – som er like under fjorårets rekordproduksjon. Plasseringen av kolonien på Maurøya; i en stor hettemåkekoloni og på ei øy som tåler flom – er nok de viktigste årsakene til ternenes hekkesuksess i år.

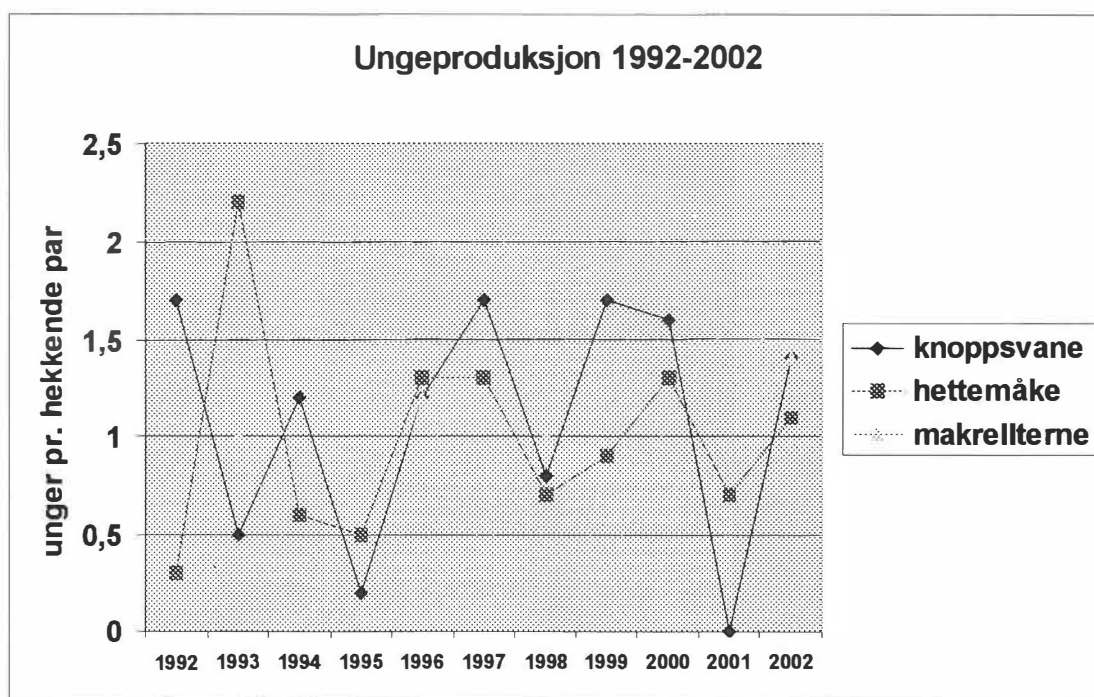

Makrellternereir. Foto : Jens Erik Nygård

Tabell 5. Ungeproduksjon i et utvalg av fiskemåkekolonier/-hekkeplasser i Steinsfjorden (S) og Tyrifjorden (T) i 2002.

Koloni	Antall hekkende par	Antall unger (minimumstall)	Produserte unger pr. par
Furuøyene (T)	4	2	0,5
Stamnesskjæret (T)	2	0	0
Rytterakerskjæret (T)	2	1	2,0
Tjuvholmen (S)	2	4	2,0
Maurøya (S)	2	2	1,0
Gåsa (S)	2	1	0,5
Bøtet (S)	1	0	0
Totalt	15	10	0,7

Figur 3. Ungeproduksjon hos tre sentrale vannfuglarter i Steinsfjorden og Tyrifjorden i perioden 1992-2002.

Ternegjenfunn i Namibia !

Vårt første gjenfunn av makrellterne fikk vi beskjed om i vinter, da en av "våre" unger fra Maurøya i 2001 ble kontrollert og satt på ny ring i tillegg til den gamle i Namibia 10.12.2001! For første gang observerte vi i år en voksen makrellterne med ring (Stamnesskjæret 25. juli); trolig en av våre merkinger fra noen år tilbake.

Av de ca 25 terneungene som kom på vingene ble bare 14 merket. Vegetasjonsutviklingen hadde i år kommet lenger enn normalt når ungene ble klekt, og de stakk seg lettere bort i vegetasjonen. I alt 168 ringmerkete hettemåker er et bra resultat, og fem gråmåker er kanskje ikke imponerende – men like fullt merkerekord i denne sammenheng.

Tabell 6. Antall ringmerkete måke- og terneunger i de ulike koloniene i 2002. S=Steinsfjorden, T=Tyrifjorden

Koloni	Hettemåke	Fiskemåke	Gråmåke	Makrellterne
Furuøyene (T)	48	4		
Vestre Småøya (S)	10	2		
Østre Småøya (S)			4	
Tjuvholmen (S)		1	1	
Maurøya (S)	43	3		14
Herøytangene (S)				
Suserudskjæret (Sjorvollskjæret) (S)	2			
Østbråtaskjæret (Kavringen) (S)	65			
Gåsa (S)		1		
Nesskjæret		9		
Sum	168	20	5	14

Fortsatt ingen hekking på lomviene

Vi fikk utført en båttaksering i de ytre delene av Nordfjorden og i de sentrale delene av Tyrifjorden sør for Bønsnes med tanke på å registrere hekking hos lomvi. I alt 6 lomvier ble funnet sørøst for Frognøya; alle i myting over mot vinterdrakt. Med andre ord lar hekking fortsatt vente på seg.

Det ble i år ikke tid til å utføre registreringer av hekkende sjøfugl i innsjøene vest for Tyrifjorden slik vi har gjort de siste årene.

Positiv eller stabil langtidstrend for et flertall av artene i overvåkingen

Etter relativt stabile bestandsforhold i perioden 1992-1996, økte antall hekkende vannfugler i våtmarkssystemet med 50 % i 1997. De siste årene har antall hekkende par innenfor det faste overvåkningsområdet vært forholdsvis stabilt – med 350-450 hekkende par årlig (Tabell 7).

Furuøyene sørvest i Nordfjorden ble først med i overvåking f.o.m. 1998, slik at tallene fra dette området er utelatt i tabellen. Tas utviklingen i dette området med i betraktning er det en svak tendens til minkende totalbestand av sjøfugler i Tyrifjorden/Steinsfjorden.

Tabell 7. Bestandsutvikling hos hekkende vannfugl i Steinsfjorden og nordre del av Tyrifjorden i perioden 1992-2002. Data fra Furuøyene i Nordfjorden, som er undersøkt bare i perioden 1998-2002, er ikke tatt med i oversikten. Tegnforklaring: * = ikke talt opp, + = positiv bestandsutvikling, (+) = ny hekkefugl i perioden, 0 = uendret bestand, - = negativ bestandsutvikling, ? = status usikker.

ART	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Trend
Toppdykker	0	0	0	0	0	0	1	1-2	0-1	0	11	(+)
Knoppsvane	16	19	19	19	18	16	21	19	25	16-19	20	0
Kanadagås	0	0	1	2	3	1	3-4	2	1	1	1	-?
Stokkand	*	5	9	7	6	5	6	5	11	8	7	0
Toppand	0	0	0	1	1	1	2	2	5	9	16-17	+
Kvinand	*	4	7	5	7	5	11	6	6	7	7	0
Siland	8-9	8-10	5-7	13	5	5	9-15	17-21	11-14	9-11	10	0?
Laksand	*	1	0	0	2	2	1	0	2	0	0	0
Sothøne	*	2	11-12	13-15	2	0-1	13-15	16-18	14-17	10-14	15-20	0
Tjeld	1	1	1	1	0	0-1	1	1	1	1-2	2	+
Dverglo	3	2	2	0	0	1	0-1	0	0	0	0	-
Strandsnipe	*	*	3	3	3	5	6-7	5	6	5	4	0
Hettemåke	310	214-224	275	323	326	498-508	367-373	318	338	262-286	323	0
Fiskemåke	16-18	17	22	27	31	27	32-34	23-24	24-26	14-15	22-24	0/-
Sildemåke	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	1	(+)
• Gråmåke	0	0	0	1	0	1	0	0	1	2	5	(+)
Makrellterne	29-32	35-36	41	31	27	37	27	7	8-9	17	18	-
SUM	Ca 400	311-324	392-394	455	435	618-630	503-524	427-436	455-465	362-396	452-460	

På plussiden ligger artene toppdykker, toppand, tjeld og stormåkene. Felles for alle disse artene er at de er fåtallige og forholdsvis nye som hekkefugler i systemet. De mer etablerte hekkeartene; slik som hettemåke, fiskemåke, makrellterne, knoppsvane og de øvrige andeartene har hatt temmelig stabile hekkebestander i overvåkningsperioden – dog med ett viktig unntak; makrellternebestanden ble dramatisk redusert i perioden fram til 1999/2000, før den har tatt seg noe opp igjen de siste to årene. Men fortsatt er bestanden under halvparten av hva den var når vi startet overvåkingen på begynnelsen av 1990-tallet.

Som i mange andre områder i Sør-Norge sliter vaderne også i Steinsfjorden og Tyrifjorden. På første halvdel av 1990-tallet var dverglo en årlig hekkefugl i Nordfjorden, Steinsfjorden og i Sælabonn, og vipa hekket med flere par i Sælabonn. Nå har vi ikke konstatert hekking på rødlistearten dverglo siden 1997, og vipa hekker ikke lenger like vanlig i Sælabonn (fra 2-3 par til 0-1 par i år).

Sothønebestanden er det vanskelig å si noe fornuftig om – men trolig er det slik at det finnes i størrelsesorden 20-25 par som hekker i Nordre Tyrifjorden våtmarkssystem;

og at denne bestanden har vært noenlunde stabil siden midten av 1990-tallet. I år med lav vannstand i Tyrifjorden/Steinsfjorden (som i 1992, 1996 og 1997) hekker de fleste parene i kroksjøene Juveren og Synneren, mens det normale er at de fleste hekker i Steinsfjorden. Høstbestanden i området Steinsvika/Vikbukta økte jevnt og trutt fram til slutten av 1990-tallet, da antallet passerte 100 individer. Som foreløpig maksimum på høsten/vinteren ble det telt 160 fugler i Vikbukta og Steinsvika 26.12.2000. Det kan nå se ut til at antallet har stabilisert seg de siste par årene. På seinhøsten og tidligvinteren kommer det temmelig sikkert ned en del fugler fra Hadelandsbestanden – som har vært i størrelsesorden 80-100 individer de siste høstene (Larsen 2002).

Konklusjoner

Den negative trenden som makrellterna viste på slutten av 1990-tallet synes nå å ha snudd – selv om bestanden tar seg svært sakte opp igjen. Det er imidlertid grunn til å se positivt på framtida. De to siste årenes gode ungeproduksjon vil kunne føre til god rekruttering til hekkebestanden framover. Med ternenes sene kjønnsmodning (hekker ved 4-5 års alder), kan vi forvente en økning noen år fram i tid. Ser vi på Figur 3 kan den trolig forklare mye av ternenes tilbakegang på slutten av 1990-tallet. Både 1994 og 1995 var dårlige produksjonsår, noe som kunne forventes å gi seg utslag i sviktende rekruttering til hekkebestanden i perioden 1998-2000. Samtidig må vi anta at det er de mange ungene som ble produsert i 1996 (ca 30 på vingene) som har løftet bestanden igjen de to siste årene. Dette skulle vise hvor grunnleggende det er å sikre makrellternene gode vilkår for hekking lokalt for å bevare denne regionalt truede arten i Buskerud.

Steinsfjorden og Tyrifjorden skiller seg positivt ut blant hettemåkenes viktigste hekkeområder i Sørøst-Norge ved å være det eneste området hvor bestanden er stabil eller

voksende. Produksjonen er trolig god nok til å opprettholde eller øke bestanden; i år uten kraftig flom i rugefasen ligger produksjonen i overkant av en unge pr. par. Fiskemåke har en stabil og livskraftig bestand i systemet, uten de store svingene verken i antall eller produksjon fra år til år.

Stormåkene er i en etableringsfase i Steinsfjorden, og nå i år kan vi for første gang snakke om en liten stormåkekoloni i innsjøen – da tre gråmåkepar og ett sildemåkepar hekket på Østre Småøya. Det blir spennende å følge disse artene framover – i Mjøsa fortsetter begge å øke i antall og i år nådde gråmåkebestanden 100 par (Larsen & Fjeldstad 2002), mens sildemåkebestanden passerte 20 par. I Randsfjorden derimot er situasjonen mer lik den i Steinsfjorden. Her ble gråmåke første gang påvist hekkende i 2000 (Larsen 2000), mens sildemåke trolig hekket i 2002 (egne upubl. data).

Den fleksible forvaltningen av sjøfuglressursene i Steinsfjorden og Tyrifjorden ser etter hvert ut til å bære frukter. Oppsetting av informasjonsskilt i de viktigste koloniene, og på alle hekkeplasser for makrellterne - framfor å innføre ferdselsforbud på de viktigste hekkelokalitetene - er trolig det beste både for naturvern- og friluftslivsinteressene i området. Både hettemåke og (spesielt) makrellterne flytter mye fra år til år (se Tabell 2 og 3), selv om det alltid er store hettemåkekolonier på Vestre Småøya, Østbråtaskjæret og Furuøyene. For å oppnå en tilstrekkelig beskyttelse av artenes reproduksjon er det derfor nødvendig å registrere hvor koloniene er lokalisert tidlig i hekkesesongen, og dernest sette opp informasjonsskilt på disse stedene – før båtutfarten tar til for alvor i slutten av mai/begynnelsen av juni. Bare ferdselsforbud i de viktigste områdene vil ikke være tilstrekkelig vern for makrellternene, som er forholdsvis uforutsigbare mht valg av hekkeplass i systemet. Slik kan også friluftsfolket benytte de holmer og skjær som ikke er viktige som hekkelokaliteter den aktuelle sommeren.

*Fiskemåke. Foto :
Jens Erik Nygård*

Litteratur

Bergan, M. 2000. *Sjøfuglene i indre Oslofjord*. *Toppsykker'n* 23: 154-162.

Larsen, B. H. 1992a. *Foreløpig rapport fra feltregistreringer av hekkende vannfugl i Steinsfjorden og Tyrifjorden juni/juli 1992. Vurdering av viktige hekkeområder og ferdselsrestriksjoner*. Notat til Hole kommune, 5 s.

Larsen, B. H. 1992b. *Hekkebestand og produksjon hos vannfugl i Steinsfjorden og Tyrifjorden i 1992*. Norsk Ornitologisk forening, Ringerike lokallag. Rapport, 6 s.

Larsen, B. H. 1993. *Overvåking av hekkende vannfugl i Steinsfjorden og Tyrifjorden 1993*. Norsk Ornitologisk forening, Ringerike lokallag. Rapport, 7 s.

Larsen, B. H. 1994. *Overvåking av hekkende vannfugl i Steinsfjorden og Tyrifjorden 1994*. Norsk Ornitologisk forening, Ringerike lokallag. Rapport, 9 s.

Larsen, B. H. 1995. *Overvåking av hekkende vannfugl i Steinsfjorden og Tyrifjorden 1995*. Norsk Ornitologisk forening, avd Buskerud. Rapport, 9 s.

Larsen, B. H. 2000. *Kartlegging av hekkebestander og ungeproduksjon hos sjøfugl i Randsfjorden*. Miljøfaglig Utredning Rapport 2000-16: 1-10 + vedlegg.

Larsen, B. H. 2002. *World Birdwatch 6.-7. oktober 2001*. *Hujon* 28(1): 57-60.

Larsen, B. H., Brandt, M., Myrmo, K. og Ree, V. 1999. *Overvåking av hekkende vannfugl i Steinsfjorden og nordre del av Tyrifjorden i 1999*. Fugler og natur i Buskerud. Rapport nr 2-1999 Årgang 6. Norsk Ornitologisk Forening, avd Buskerud. 14 s + vedlegg.

Larsen, B. H., Brandt, M., Myrmo, K. og Ree, V. 2000. *Overvåking av hekkende vannfugl i Steinsfjorden og nordre del av Tyrifjorden i 2000*. Fugler og natur i Buskerud. Rapport nr 1-2000 Årgang 7. Norsk Ornitologisk Forening, avd Buskerud. 14 s.

Larsen, B. H., Brandt, M., Myrmo, K. og Ree, V. 2001. *Overvåking av hekkende vannfugl i Steinsfjorden og nordre del av Tyrifjorden i 2001*. Fugler og natur i Buskerud. Rapport nr 1-2001 Årgang 8. Norsk Ornitologisk Forening, avd Buskerud. 14 s.

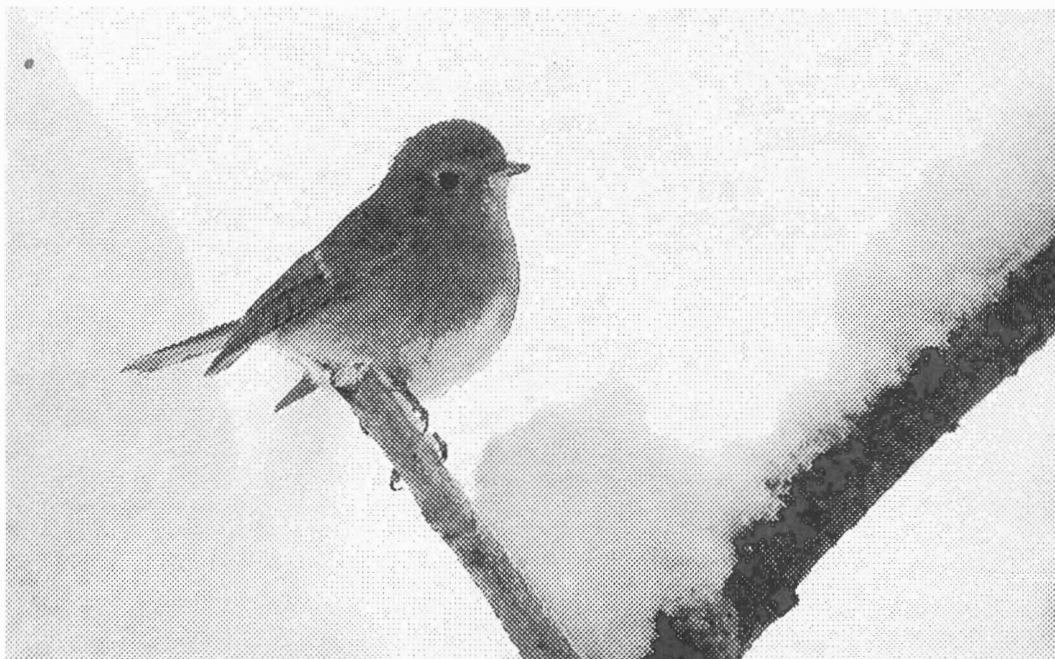
Larsen, B. H. og Fjeldstad, D. 2002. *Overvåking av hekkende sjøfugler i Mjøsa-2002 – et godt år for de mest utsatte artene*. *Hujon* 28(3).

Larsen, B. H., Myrmo, K. og Ree, V. 1998. *Overvåking av hekkende vannfugl i Steinsfjorden og nordre del av Tyrifjorden i 1998*. Fugler og natur i Buskerud. Rapport nr 2-1998 Årgang 5. Norsk Ornitologisk Forening, avd Buskerud. 13 s.

Larsen, B. H. og Ree, V. 1996. *Overvåking av hekkende vannfugl i Steinsfjorden og nordre del av Tyrifjorden i 1996*. Fugler og natur i Buskerud. Rapport nr 2 - 1996 Årgang 3. Norsk Ornitologisk Forening, avd Buskerud. 8 s.

Larsen, B. H. og Ree, V. 1997. *Overvåking av hekkende vannfugl i Steinsfjorden og nordre del av Tyrifjorden i 1997*. Fugler og natur i Buskerud. Rapport nr 2 - 1997 Årgang 4. Norsk Ornitologisk Forening, avd Buskerud. 7 s.

Larsen B. H., Ree, V., Myrmo, K. & Brandt, M. under arbeid. *Sjøfuglene i Steinsfjorden og Tyrifjorden – resultater fra 10 års overvåking av hekkebestander og hekkesuksess*. Fylkesmannen i Buskerud, miljøvernnavdelingen.

Rødstrupe på
forplassen

Foto :
Jens Erik Nygård

Siste nytt fra Buskerud

Observasjonene er hentet direkte fra NOF Buskeruds Siste nytt. Adressen på nettet er : <http://home.no.net/nofbu>. Observatører oppfordres til selv å gå inn og legge inn sine observasjoner. Alle observasjoner som står på LRSKs rapporteringsliste kan legges inn uten videre. Andre observasjoner må begrunnes, dersom de skal legges inn. Dette er retningslinjer gitt av fugler.net som er vert for tjenesten. Alle observasjoner trykkes med forbehold om godkjenning fra LRSK.

Art	Dato	Ant	Sted (Kommune)
Dvergdykker <i>Tachybaptus ruficollis</i>	08/01 '03	1	Vestfosselva (Øvre Eiker)
Kongørn <i>Aquila chrysaetos</i>	08/01 '03	1	Veholt (Ringerike)
Sivhøne <i>Fulica atra</i>	08/01 '03	2	Vikersund (Modum)
Rødstrupe <i>Erithacus rubecula</i>	21/12 '02 - 31/12 '02	1	Raumyr (Kongsberg)
Varsler <i>Lanius excubitor</i>	28/12 '02	1	Hamremoankro, sandsvær. (Kongsberg)
Kjernebiter <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	30/01 '02 - 16/12 '02	1	Sætre (Hurum)
Kjernebiter <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	14/12 '02	1	Gelthus (Modum)
Varsler <i>Lanius excubitor</i>	30/11 '02	1	Hvamsia, Hostvedt (Kongsberg)
Gjerdsmett <i>Troglodytes troglodytes</i>	29/11 '02	2	Solberg, Spinderi (Nedre Eiker)
Båndkorsnebb <i>Loxia leucoptera</i>	18/11 '02	1	Gomnesfeltet (Hole)
Fuglekonge <i>Regulus regulus</i>	17/11 '02	2	Wetterstad i Lågendalen (Kongsberg)
Trekryper <i>Certhia familiaris</i>	17/11 '02	1	Wetterstad i Lågendalen (Kongsberg)
Nøttekråke <i>Nucifraga caryocatactes</i>	17/11 '02	1	Wetterstad i Lågendalen (Kongsberg)
Rødstrupe <i>Erithacus rubecula</i>	15/11 '02	1	Skarragata Vestfossen (Øvre Eiker)
Rødstrupe <i>Erithacus rubecula</i>	14/11 '02	1	Hvitvingfoss Miljøstasjon (Kongsberg)
Varsler <i>Lanius excubitor</i>	14/11 '02	1	Gomnesfeltet (Hole)
Sidensvans <i>Bombycilla garrulus</i>	12/11 '02	200+	Raumyr (Kongsberg)
Haukugle <i>Surnia ulula</i>	05/11 '02	1	Lundebakken før nedkjøring til fiskumsletta. (Øvre Eiker)
Båndkorsnebb <i>Loxia leucoptera</i>	05/11 '02	1-2	Vestre Ruud (Hole)
Lappugle <i>Strix nebulosa</i>	03/11 '02	1	Drammen (Drammen)
Varsler <i>Lanius excubitor</i>	25/10 '02 - 03/11 '02	1	Juveren (Hole)
Fjellerke <i>Eremophila alpestris</i>	02/11 '02	1	Onsakervika (Hole)
Taffeland <i>Aythya ferina</i>	28/10 '02	1	Fiskumvannet (Øvre Eiker)
Havelle <i>Clangula hyemalis</i>	27/10 '02 - 28/10 '02	1	Fiskumvannet (Øvre Eiker)
Kortnebbgås <i>Anser brachyrhynchus</i>	27/10 '02	1	Juvern (Ringerike)
Myrhauk <i>Circus cyaneus</i>	27/10 '02	1	Fiskumvannet (Øvre Eiker)
Sivhøne <i>Gallinula chloropus</i>	27/10 '02	6	Sætre (Hurum)
Gransanger <i>Phylloscopus collybita</i>	27/10 '02	1	Fiskumvannet (Øvre Eiker)
Varsler <i>Lanius excubitor</i>	27/10 '02	1	Øyer/Hostvedt (Kongsberg)
Havørn <i>Haliaeetus albicilla</i>	26/10 '02	1	Fiskumvannet (Øvre Eiker)
Båndkorsnebb <i>Loxia leucoptera</i>	26/10 '02	1	Ved travbanen (Drammen)
Gråstrupedykker <i>Podiceps grisegena</i>	24/10 '02	1	Fiskumvannet (Øvre Eiker)
Jordugle <i>Asio flammeus</i>	24/10 '02	1	Fiskumvannet (Øvre Eiker)
Låvesvale <i>Hirundo rustica</i>	21/10 '02	1	Gomsrud Fyllplass (Kongsberg)
Svartredstjert <i>Phoenicurus ochruros</i>	21/10 '02	1	Gomsrud Fyllplass (Kongsberg)
Sanglerke <i>Alauda arvensis</i>	20/10 '02	1	Efteløt (Kongsberg)
Varsler <i>Lanius excubitor</i>	15/10 '02	1	Hvamsia, Sandsvær, Kongsberg (Kongsberg)
Skjeand <i>Anas clypeata</i>	13/10 '02	5	Juveren (Ringerike)
Taffeland <i>Aythya ferina</i>	13/10 '02	1	Nordfjorden (Tynfjorden) (Ringerike)
Sivhøne <i>Gallinula chloropus</i>	11/08 '02 - 13/10 '02	4	Svensedammen (Drammen)
Vintererte <i>Motacilla cinerea</i>	12/10 '02	4	Sundet (Fiskumvannet) (Øvre Eiker)
Gråhegre <i>Ardea cinerea</i>	11/10 '02	1	Mjøndalen (Nedre Eiker)
Lappfiskand <i>Mergus albellus</i>	10/10 '02	1	Fiskumvannet (Øvre Eiker)
Vannrikse <i>Rallus aquaticus</i>	10/10 '02	1	Fiskumvannet (Øvre Eiker)
Spurveugle <i>Glaucidium passerinum</i>	08/10 '02	1	Flaskerudsetra i Adal (Drammen)
Dvergdykker <i>Tachybaptus ruficollis</i>	06/10 '02	1	Svensedammen (Drammen)
Dvergdykker <i>Tachybaptus ruficollis</i>	06/10 '02	1	Miletjern (Nedre Eiker)
Dvergdykker <i>Tachybaptus ruficollis</i>	15/09 '02 - 06/10 '02	1	Fiskumvannet (Øvre Eiker)
Dvergdykker <i>Tachybaptus ruficollis</i>	06/10 '02	1	Miletjern (Nedre Eiker)

Vintererla i Buskerud

Artsrapport nr.1 fra LRSK

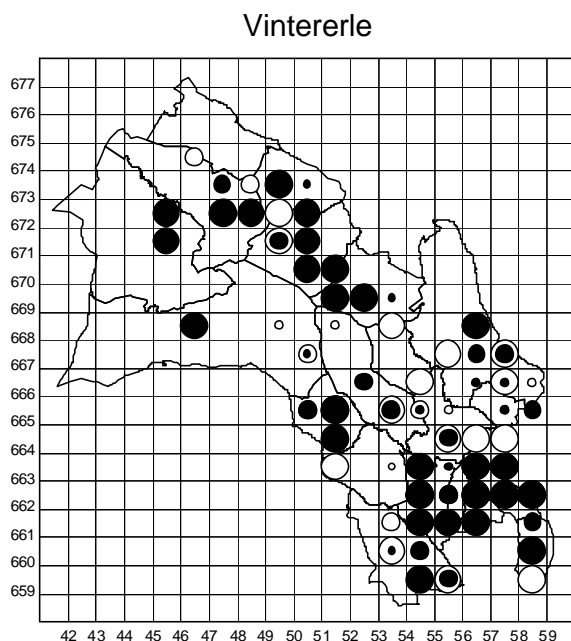
av Steinar Stueflotten

Vintererla er en både vakker og litt mystisk fugl som mange er fascinert av, men hva vet vi egentlig om artens forekomst i Buskerud? NOF Buskerud har valgt vintererla til årets fugl i fylket i 2002, og har i løpet av året samlet inn data til en oppdatert oversikt over artens forekomst i fylket som nå har en bestand på ca. 300 par.

Innledning

Vintererla hekker i store deler av Europa nord til Sør-Norge og Sør-Sverige. Den er sjelden i Øst-Sverige og fins ikke øst for Østersjøen. I Norge er vintererla fast hekkefugl i lavereliggende strøk på Østlandet, mer spredt nord til Trøndelag. Buskerud ligger i den sentrale delen av artens hekkeområde på Østlandet, og fylket har trolig en betydelig del av den norske bestanden. Denne er anslått til 200-1000 par, med dette er nok mye basert på gjetning (Gjershaug m.fl. 1994). Av totalt 172 Atlas-ruter der arten er påvist i Norge, lå 39 i Buskerud, noe som skulle tilsvare en bestand på 45-225 hekkende par, men dette er høyst usikkert og sannsynligvis for lavt. Vintererla har økt i antall både i Sverige og Danmark de siste 10 årene (Svensson m.fl. 1999). Det samme har nok også skjedd i Norge. Arten ble første gang påvist i Norge i 1874, og første funn i Buskerud ble gjort i Lier i 1960 (Haftorn 1971). Første hekkefunn i nord-fylket ble gjort på Gol i 1975 (V. Ree). Etter det har arten økt i antall, mest markert de siste 10 årene.

Utbredelse og hekkebiologi

Kartet viser utbredelsen til vintererla i Buskerud per 2002. Lyse sirkler er gamle data hentet primært fra Norsk Fugleatlas i perioden 1975-1985, mørke sirkler er nye data og oppdateringer fra de siste 10 årene (de fleste fra 2001-02). Størrelsen på sirklene er gitt i henhold til atlaskode D, C og B (konstatert hekking, sannsynlig hekking og mulig hekking).

Vintererla er vanligst å finne i lavlandet i sørfylket, spredt opp til 400-500 moh og videre oppover i dal-førene i midt- og nordfylket. Her hekker flere par helt opp til 600-800 moh, og høyeste reirfunn er gjort 840 moh i Budøla, Geilo (P. Furusest) og 800 moh i Tøddøla, Uvdal (L.E. Furusest), men arten er sett helt opp til 900 moh! Sørøver i Europa hekker vintererla opp til minst 2000 moh (Cramp 1988).

Vintererla hekker spredt langs hurtigstrømmende småelver og bekker ofte på samme lokaliteter som fossekallen, og liker seg best der det er litt fosse-sprut, og hvor det er stein og grus langs bekkeløpet og frodig løvskog langs kantene, gjerne litt skyggefullt. Demninger kan ofte by på gunstige lokaliteter, og arten trives like godt i bebyggelse som i øde skogstrakter. Langs hovedvassdragene er det først og fremst i sidebekkene at arten finnes. Vintererla er kjapp til å stikke seg vekk og ofte nokså anonym på hekkeplassene. Ofte får du bare et kort glimt av ei langhalet, gulfarga erle før den forsvinner bak nærmeste sving i elva. Kjennskap til varsellyden er derfor til stor hjelp når du skal lete etter arten.

Hekkeplassene ligger ofte vanskelig til på steder som vi sjelden besøker. Lars Egil Furusest på Dagali nevner f.eks. at han først ble klar over vintererlas forekomst i Hallingdals- og Numedalsområdet etter at han begynte å studere fossekall på 1990-tallet. Tidligere hadde han knapt sett vintererle i dette området. Jan Mjåland kommenterer etter å ha lett etter arten flere steder i sørfylket forsommeren 2002: "Problemet med dette opplegget er at man må finne de verst tilgjengelige stedene for å ha best mulig sjanse. Da kunne jeg godt tenkt meg å ha litt mindre høydeskrekk!". Vel, fullt så ille er det nok ikke, men at det normalt krever litt ekstra innsats å lete opp arten, er sikkert. Dette er kanskje også forklaringen på at en så stor andel av tilfeldige funn blir gjort ved bruer over elver og bekker der folk ofte ferdes.

De første vintererlene ankommer Buskerud i månedsskiftet mars/april, tidligst er arten registrert 16.03.90 ved Fiskumvannet. Arten etablerer seg på hekkeplassene i løpet av april og kan ha unger i reiret allerede i begynnelsen av mai. Utfløyne kull sees gjerne allerede i slutten av mai i nedre deler av fylket. Vintererla legger ofte to kull i sesongen og kan derfor ha et nytt kull

på vingene igjen i begynnelsen av juli. Reiret plasseres ut mot elva oftest godt beskyttet i bergvegger, steinmurer, brukar o.l. Hunnen legger 4-6 egg som klekkes etter 11-15 døgn. Ungene blir flygedyktige ca. 17 dager gamle (Aarvak 1994, Haftorn 1971).

Arten forlater Buskerud igjen i perioden september til medio oktober. Observasjoner etter 15/10 er sjeldne. LRSK kjenner ikke til vinterobservasjoner i Buskerud. Vi vet ikke nøyaktig hvor den norske vintererlebestanden overvintrer, men artens vinterkvarter ligger på kontinentet fra Danmark og Storbritannia i nord og sør til Nord-Afrika. Arten påvirkes sterkt av strenge vintrer og bestanden kan da gå kraftig tilbake, siste gang under de

kalde vintrene vi hadde midt på 1980-tallet (Svensson m.fl. 1999).

Bestandsanslag

Hvordan kan vi finne ut hvor mange par som hekker i Buskerud? Vi kan selvfølgelig telle opp alle kjente lokaliteter der arten er påvist i hekketida og bruke det som et minimumsanslag. Alternativt kan vi forsøke å beregne bestandsstørrelsen, gitt at vi kjente til artens utbredelsesområde og bestandstetthet. Kartleggingene som ble utført i 2002, har gitt viktige data for å kunne gjøre slike beregninger.

Tabell 1: Kjente hekkelokaliteter og bestandsanslag for vintererle i kommunene i Buskerud (tall i parentes bak hver lokalitet angir antall par og siste oppdateringsår). Også eldre funn er tatt med i tabellen.

Kommune	Lokaliteter - elv/bekk (antall par / år sist oppdatert)	Kjente lok.	Anslått bestand
Drammen	Bremsa (2/2002), Verkenselva/Stordammen (1/2002), Koppervikdalen (1/2002), Gosenbekken (1/2002), Kjøsterudgjuvet (1/2002)	6	10
Flesberg	Gjuva (1/1999), Smedsvannet (1/siste år) + Atlasrute NM13	3	12
Flå	Storbråtabekken/Roppe (1/2001), Sjølingelvi (1/1999), Ramnesgjuvet (1/1994)	3	10
Gol	Mølnaplassen/Hemsila (1/2002), Liaåni (1/2000), Svenkerud (1/1999), Søndrelie/Gol (1/1980), Hallingdalselva/Herad (1/1980), Hallingdalselva/Gol (1/1975)	6	8
Hemsedal	Atlasrute MN64	1	3
Hol	Bry/Urunda (1/2002), Grytebrue/Storaåni (1/2002), Budøla (1/2002)	3	5
Hole	Sundvollen (1/2002)	1	6
Hurum	Sagenebekken (2/2002)	2	10
Kongsberg	Kloppfoss (1/2002), Gamlebrufossen/Kongsberg (1/2002), Meskestad (1/2002), Uleberg (1/2002), Tunga/Hvam (1/2002), Tveiten/Komnes (1/2002), Støleelva (3/siste år), Neselva (1/siste år), Dalselva (1/siste år), Gravidalsbekken (1/tidligere)	12	35
Krødsherad	Rigneselva (1/1981) + Atlasrute NM46	2	8
Lier	Vivelstadbekken (4/2002), Sogna (1/2002), Solbergelva (1/2002), Asdøla (2/2002), v/Grunnvatnet (1/2002), Damtjern/Tranby (1/2002), Lierskogen/Ulvenvann (4/siste år), Eikdamelva (1/tidligere), Glitra (1/tidligere) + Atlasrute NM64, NM74	18	30
Modum	Helvetesfossen/Bingselva (1/2002), Kvernelva (1/2002), Verp (1/2002), Kollebekken (1/2001), Geithus (1/2001), Vikersundbakken (1/2001),	6	25
Nedre Eiker	Krokstadelva (3/2002), Solbergelva (1/tidligere), Eknesbekken (1/tidligere)	5	10
Nes	Dokki/Dokkelvi (1/2002), Brabant/Dokkelvi (1/2002), Velta/Rukkedøla (1/2002), Nesbyen/Rukkedøla (1/2001), Kleivi/Sandåni (1/1997), Støi/Sevreåi (1/1996) + Atlasrute MN92	7	10
Nore & Uvdal	Tøddøla (1/2002), Vergjedalen (1/siste år) + Atlasrute MM98	3	5
Ringerike	Hovsenga/Randselva (1/2002), Kvernstua/Somdalen (1/2002), v/Brattstad (1/2001), Hønefoss (2/1996), Follum fabr./Begna (1/1996), Veksalplassen/Sokna (1/1993), Skjærdalen bruk (1/siste år), Heggelielva (1/siste år), Veienmarka (1/1988), Åsa (1/1984), Gardhammar/Sokna (1/1981) + Atlasrute NM86	13	40
Rollag	Persbuåi (1/2001), Bruhaug (1/2001)	2	6
Røyken	Åroselva/Grodalselva (5-11/2002), Sagbakken (1/2002), Bøbekken (1/1976)	13	20
Sigdal	Horga (1/2002), Ulbergelva (1/2002), Slokoelva (1/1977)	3	15
Øvre Eiker	Fiskumelva (2/2002), Såsenbekken (1/2002), Vestfossen (1/2002), Dørja (2/2002), Eiker mølle (1/2002), Spiten (1/2002), Bingselva (2/2002), Ullernbekken (1/2002), Hakavik (1/2001), Laupenden/Glitre (1/2001), Delerelva (1/2001), Bergsvannet (1/1998), Fredfoss (1/1993), Hellefossen (1/1970-tallet)	17	35
Ål	Leveld/Votna (1/2001), Heståne/Lislelii (1/2001), Lya (1/1996) + Atlasrute MN83	4	7
Buskerud		130	310

Tabellen ovenfor gir en oversikt over kjente lokaliteter for vintererle i Buskerud per 2002. Antall kjente lokaliteter i hver kommune, indikerer en minimumsbestand. Anslått bestand (par) er beregnet ut fra kommunens areal under 600 moh og antatt bestandstetthet for kommunen (se nedenfor).

I tillegg til innsamling av en rekke tilfeldige observasjoner i løpet av 2002, ble til sammen 22 km bekke/ elve-strekninger taksert i aktuelle hekkeområder og 17 par påvist. Fra tidligere år har vi bestandsdata fra 21 km (bl.a. fra optimale lokaliteter i Åroselva/Grodalselva og Vivelstad-bekken) med 21 par. I sum gir

dette en typisk tetthet på $8,8 \pm 4,8$ par/10 km, varierende fra 0 til 17 par/10 km langs de undersøkte strekningene. Dette er data fra gode hekkeområder i nedre deler av Buskerud, og er således ikke representative for fylket som helhet. I artens kjerneområder sørover i Europa er det sjelden at tettheten overskrider 10 par/10 km, men den kan i optimale områder komme opp i 25-30 par/10 km (Hagemeijer and Blair 1997), mer typisk ligger verdiene på 2-10 par/10 km (Cramp 1988). Det er rimelig å anta at bestandstettheter i Norge, som ligger i utkanten av artens utbredelsesområde, er noe lavere enn dette, og at vi derfor bør regne 1-5 par/10 km som mer typisk for Buskerud totalt.

Vintererle ved Bremsa 2002. Foto: Jarl Fr. Erichsen

Spørsmålet blir da hvor mange kilometer med aktuelle bekke/elvestrekninger har vi så i Buskerud? For å finne ut av dette, ble 200 tilfeldig valgte 1x1 km kartruter undersøkt på vanlige topografiske turkart. Lengden på bekke/elvestrekninger varierte fra 0 til 3 km per rute med 0,9 km som gjennomsnitt. 30% av rutene ble vurdert å kunne by på mulige hekkeområder for vintererle, men sann-synligvis er andelen noe lavere (10-20%). Ut fra dette kan vi anslå aktuell bestandstetthet i områder med lav tetthet til 1-3 par/100 km² og med høy tetthet til 8-24 par/100 km². Til sammenligning gir f.eks. antall kjente lokaliteter i Røyken minst 12 par/100 km², i Lier minst 6 par/100 km² og i Øvre Eiker minst 4 par/100 km². En gjennomsnittlig tetthet på 5 par/100 km² for fylket synes derfor rimelig. Bestandsanslag for relativt godt undersøkte fylker som Østfold, Akershus & Oslo, og Oppland (Aarvak 1994, NOF Oppland 1997) antyder bestandstettheter på minimum 3-8 par/100 km².

Buskerud har et landareal på ca. 14.900 km², 6.000 km² av dette ligger under 600 moh. Dette representerer trolig aktuell størrelse på artens utbredelsesområde i fylket, selv om noen hekkefunn er gjort høyere enn dette. Anslaget støttes av at vintererle nå er påvist i 65 atlasruter (10x10 km), tilsvarende et areal på 6.500 km². Ut fra dette kan total hekkebestand i fylket beregnes til ca. 300 par. Med utgangspunkt i anslått bestandstetthet og utbredelsesområde i hver kommune, kan vi også beregne sannsynlig bestand per kommune (se Tabell 1). Dette gir i sum 310 $\pm$ 20 par for Buskerud.

Vintererle er som nevnt, lett å overse på hekke-plassene og fins ofte på lite besøkte lokaliteter. Når vi tross dette kjenner til minst 130 hekkeplasser i fylket (over 50 av disse ble påvist i 2002), er det ikke urimelig å anta at virkelig bestand kan være på ca. 300 par. Hvis vi med utgangspunkt i opprinnelig antall atlasruter, regner om Buskeruds bestand til norsk bestand, får vi ca. 1300 par, jamført anslaget på 200-1000 par i Norsk Fugleatlas.

En takk til alle som har bidratt med opplysninger til prosjektet, og spesielt til de mest ivrige som var ute i felt sist sommer og lette både høyt og lavt etter vintererle på nye og tidligere kjente lokaliteter.

Litteratur

Cramp, S. (ed) 1988, *Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa, Volume V*. Oxford University Press.

Haftorn, S. 1971. *Norges Fugler*.

Hagemeijer, E.J.M. and Blair, M.J. (ed) 1997. *The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance*. T & A.D. Poyser, London.

NOF avd. Oppland 1997. *Fugler i Oppland*.

Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999. *Svensk fågelatlas*. Vår Fågelvärld, supplement 31, Stockholm.

Aarvak, T. 1994: *Vintererle Motacilla cinerea*, s.336 i:

Gjershaug, J.O. m.fl. (red), Norsk fugleatlas. NOF, Klæbu.

Innkalling til årsmøte i NOF Buskerud 2003.

Dato : Lørdag 5. april kl. 14.00

**Sted : Veiavangen ungdomsskole,
Mjøndalen**

Saksliste :

1. Godkjenning av årsmøteinncalling og dagsorden.
2. Valg av dirigent, referent og tellekorps på 2 personer.
3. Årsberetning for NOF Buskerud
4. Årsberetning for NOFs prosjekter
5. Regnskap
6. Valg
7. Fastsettelse av kontingent for 2004:
Styret foreslår uendret kontingent for 2004.
8. Innkomne forslag
9. Arbeidsplan for 2003 - 2004
10. Eventuelt.

Enkel bevertning.

for styret

Jens Erik Nygård
leder

Ekskursjon i tilknytning til årsmøtet

Også i år vil det bli avholdt en ekskursjon i tilknytning til årsmøtet. Våren bør ha kommet såpass langt at vi bør kunne får se en del trekkfugler, og vi kan jo håpe på at det dukker opp mer sjeldne arter. Detaljene vil bli avgjort når datoen nærmer seg. Tidsrom for ekskursjonen : 07.00 - 12.00.

Oppmøte utenfor jernbanestasjonen i Drammen kl. 06.50. De som ønsker å slutte seg til ekskursjonen på et seinere tidspunkt, bes ta kontakt med leder Jens Erik Nygård på forhånd (tlf. 32 84 84 02, epost : jenygard@online.no) Detaljer vil bli annonsert på NOF Buskeruds hjemmesider og på FuBu.

Vel møtt !

Jens Erik Nygård
Brinken 19
3400 Lier

B - BLAD

Returadresse :
NOF avd. Buskerud
v/Jens Erik Nygård
Brinken 19
3400 Lier

A5 --- A4 HEFTER

VINDUSPOSTEN

Håndbøker
Tidsskrifter
Manualer
Prislister

MEDLEMSBLADET

Kataloger
Skoleaviser
Programmer
Medlemsblader

STOKKE TRYKK

Stokke Trykk - 3175 Ramnes
Tlf.: 33 39 79 09 - Fax: 33 39 64 16 - Mob.: 915 14 311
E-post: post@stokketrykk.no | Web: www.stokketrykk.no